ÖLÜLER

JAMES JOYCE



Çeviri: MUSTAFA BAL

PALTO

NOVELLA DİZİSİ

PALTO

hepimiz gogol'ün palto'sundan çıktık!



www.paltokitap.com

Palto Yayınevi 5
Novella Dizisi 2

ÖLÜLER
JAMES JOYCE
Çeviri: Mustafa Bal

1. Basım: Mart 2014

ISBN: 978-605-64263-7-7
Sertifika No: 29903

Yayına Hazırlayan: Kemal Karaca
Kapak Tasarım: Hüseyin Özkan
Mizanpaj: Burhan Maden

© 2014; bu kitabın yayın hakları Palto Yayınevi'ne aittir.

Palto Yayınevi
mimar sinan mah. selami ali efendi cad.
üsküdar kapalı çarşısı no: 30/59
Üsküdar / İstanbul
Tel/Fax: (216) 342 00 99

www.paltokitap.com
bilgi@paltokitap.com
facebook.com/PaltoYaynevi
twitter.com/PaltoYaynevi

Baskı ve Cilt
Gezegen Basım San. ve Tic. Ltd. Şti.
100. Yıl Mah. Matbaacılar Sit. 2. Cad.
No:202/A Bağcılar / İstanbul
Tel: 0212 325 71 25 Fax: 0212 325 61 99
Sertifika No: 12002

ÖLÜLER

JAMES JOYCE

Çeviri: Mustafa Bal

PALTO

JAMES JOYCE

1882 yılında Dublin'de doğdu. Cizvit okullarında eğitim gördü; Dublin'deki University College'da felsefe ve modern diller okudu. 1900'de, henüz üniversite öğrencisiyken Ibsen'in bir oyunu üzerine kaleme aldığı uzunca yazı *Fortnightly Review* dergisinde yayımlandı. O sıralar, daha sonra Chamber Music (Oda Müziği) adlı kitapta toplanacak olan lirik şiirlerini yazmaya başladı. 1902'de Dublin'den ayrılıp Paris'e gitti; ama ertesi yıl ölüm döşeğindeki annesini ziyaret için tekrar İrlanda'ya döndü. 1904'ten sonra Nora Barnacle'la yaşamaya başladı. 1905'ten 1915'e kadar Trieste'de yaşadılar. 1906 yazında Roma'ya giden Joyce yaklaşık dokuz ay boyunca bir bankada çalıştı. Roma'dan sıkılınca 1907 kışında tekrar Trieste'ye döndü. Trieste'de Berlitz School'da İngilizce öğretmenliği yaptı. *Dublinliler*, 1914 yılında İngiltere'de yayımlandı. Joyce, 1915'te tek oyunu olan *Sürgünler*'i yazdı. *Sanatçının Bir Genç Adam Olarak Portresi* adli otobiyografik romanı 1916 yılında yayımlandı. Aynı yıl Joyce ve ailesi Zürih'e taşındı.

Büyük bir yoksulluk içinde yaşadıkları Zürih'te en büyük eseri olan *Ulysses* üzerine çalıştı ve bu kitap *Little Review* adlı bir Amerikan dergisinde dizi halinde yayımlanmaya başladı. Dizileştirme 1918'de başladı, ancak kitap hakkında dava açılması nedeniyle 1920'de diziye ara verildi. *Ulysses* kitap olarak ilk kez 1922'de Paris'te basıldı. Dublin'de geçen 24 saati anlatan roman Homeros'un *Odysseia*'sı üzerine kuruludur. Pek çok yeni tekniğin kullanıldığı roman yayınlandığında büyük yankı uyandırmıştır.

Joyce ailesi iki büyük savaş arasında Paris'te kaldı. Bu dönemde son romanı olan *Finnegans Wake* üzerinde çalıştı. 1939'da,*Finnegans Wake* basıldı. 13 Ocak 1941'de James Joyce öldü. *Portre*'nin ilk taslağı *Stephen Hero* yazarın ölümünden sonra, 1944 yılında basıldı. İlk basımı birçok dizgi yanlışı içeren *Ulysses*'in aslına uygun halde basılması 1984 yılında gerçekleşti. *Ulysses*'in Türkçe çevirisi Nevzat Erkmen tarafından gerçekleştirildi ve 1996 yılında basıldı.

MUSTAFA BAL

İngiliz Dili ve Edebiyatı lisans, yüksek lisans ve doktora derecelerine sahip Mustafa Bal kurucu bölüm başkanlığını üstlendiği TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümünde öğretim üyesi olarak çalışıyor. İngiliz tiyatrosu üzerine uzmanlığı olan Bal, tiyatro teorisi ve karşılaştırmalı edebi ve kültürel çalışmalara ilgi duyuyor. *The Human* isimli akademik ve sanatsal yazılar yayımlayan uluslararası derginin genel yayın yönetmeni ve *Granada Edebiyat Dergisi* editörlerinden olan Bal'ın ulusal ve uluslararası dergilerde yayımlanmış şiir, çeviri, deneme ve makaleleri bulunmakta.

Sunuş

Şimdilerde geride bıraktığımızı iyiden iyiye hissetmeye başladığımız yirminci yüzyılın şüphesiz en değerli yazarlarından birisiydi James Joyce. Onu değerli kılan anlattıklarını anıştırmalar yoluyla, azar azar vermesiydi okuyucuya belki de. Kurguladığı hayatların karmaşıklığı yetmezmiş gibi bir de okuyucuyu aklının labirentlerine sokup çıkışı bulabilecek mi diye merak etmesi yok mu? Bir yazarın ölümsüzlüğünün bu anlaşılmazlıklarla, bilmecelerle mümkün olduğuna inanıyordu aslında Joyce. Kendisine has bu yazar sadizminin nedeni buydu: *Ulysses* ile ilgili "İçine o kadar çok muamma ve bilmece koydum ki bunlar neleri kastetmiş olabileceğimle ilgili üniversite hocalarını yüzlerce yıl düşündürmeye yeter. Bu da bir yazarın ölümsüzlüğünü garantiye almasının tek yoludur" dediğini hatırlayalım. Elbette en sonunda kaybolduk o labirentlerin en gelişmişinde ve içinden çıkamadık *Finnegans Wake*'in.

Ölüler'in (*The Dead*) en uzun ve en son hikâye olarak içinde yer aldığı Joyce'un 1914 yılında basılan *Dublinliler* hikâye koleksiyonunun bir özelliği içindeki hikâyelerin dönemin çocukları ve yetişkinlerinin dünyalarına odaklanışıdır. Örneğin "Araby"'deki bir kızdan hoşlanmayı keşfeden ve onun için *Ferhatlığa* soyunan küçük kahramanın gözünden retrospektif bir anlatıcı diliyle sunulan hikâye o küçük masum dünyanın büyük şaşaalı dili karşısında şaşırmamıza neden olur. Yeni keşfedilen ama derin duygular keşfi büyük oranda tamamlanmış ve yine derin bir dille anlatılır. *Ölüler*'e gelindiğinde ise

yetişkinlerin aklından geçebilecek tüm hususi düşünceleri detaylarıyla ve samimiyetle dile getiren birinin anlattıklarına kulak misafiri oluruz.

Dublinliler şehir-merkezli bir edebiyatın en güzel örneklerinden biridir. Tıpkı Gogol'un bizleri Petersburg'da cadde cadde, sokak sokak koşturduğu, dolandırdığı hikâyelerinde olduğu gibi tinsel bir karakter olarak Dublin vardır bu eserdeki hikâyelerin merkezinde. Nasıl ki Gogol bizi Nevski Bulvarında uzun bir gezintiye çıkarırsa "Burun" adlı hikâyesinde veya arkadan amonyak kokulu girişleri olan bilinmez mahallelere götürürse "Palto"'da yaptığı gibi, *Ölüler*'de de aynı şekilde kimi zaman bir anının içinde sokak sokak gezdiriliriz bir *prima donna*nın atları çözülmüş arabasının içinde, kimi zaman da Merrion kasabasının yanından geçeriz, bazen Wellington Anıtını izler bazen de rıhtımlardaki sahafları gezeriz. Ya da tutar hiç de Dublinli gibi durmayan otantik bir pazara gideriz "Araby"'deki gibi. Günümüzde revaçta olan yer/mekân ve jeoeleştirel çalışmalara saha ve örnek teşkil edecek en güzel şehir hikâyelerini yazmaktaydı Joyce yüzyılın başında ve *Ölüler*'de Kate ve Julia teyzelerden, Bay Browne'dan ve hatta onlardan da eski büyük beyden hatıraları belki yarım asırlık bir geçmiş ile karla kaplı bir Dublin'de sıcak bir Noel birlikteliğiyle anlatıyordu bizlere.

Çeviri eserlerimiz hepimizin ortak kültürü. Bu eserlerin sayısını artırmak ve bir eseri her yeni çevirisinde bir önceki halinden daha iyiye taşımak, güncel dönemin okuyucusuna hitap edebilecek hale getirmek de biz çevirmenlerin ödevi. Bu düşünceden hareketle elinizde tuttuğunuz bu eserle kültür dünyamıza yeni ve geliştirilmiş bir çeviri kazandırabilmişizdir diye ümit

ediyorum. Buradan hareketle elinizdeki çeviriyi bir eserin içinde yer alan önceki bir çeviriyle kıyaslama imkânı bulduğumu belirtmek isterim. 1987'de ilk baskısı yapılmış ve o tarihten itibaren on bir kez daha basılmış bir çeviriydi bu. (Niyetim yalnızca kültür dünyamıza hizmet etmek olduğundan "X çevirisi" diye bahsedeceğim bu eserden.) X çevirisine baktığımda, çevrilişine imrendiğim ifadeler olduğu gibi hatalı çevrildiğini gördüğüm ifadelere, cümlelere de rastladım. Örneğin internetin dahi hayatımızda var olmayışı gibi o günkü araştırma olanaklarının bugüne nazaran kısıtlı olmasına bağlı olarak yapılmıştı bu hatalar muhtemelen. Doğrudan ifadelerden kaçınan ve çoğu şeyi anıştırmalar yoluyla kapalı ifade eden, kendi kelimelerini kullanmayı yeğleyen ve sürekli İrlanda kültüründen öğeler anlatan Joyce gibi bir yazarı çevirmek çoğu cümle için bazen birden fazla araştırma yapmayı mecbur kılar ve doğal olarak araştırma olanaklarımız ne kadar kısıtlıysa o denli hata ihtimalimiz artar. Elinizdeki çeviri eser dâhil hiçbir çevirinin hatasız veya mükemmel olamayacağının veya böyle bir şeyin imkânsıza yakın olduğu bilinciyle yazıyorum bunları. Dolayısı ile bu eleştirinin amacı yargılayıcı veya suçlayıcı olmaktan çok yapıcı olmaktır.

X çevirisinden sonra Palto'dan çıkan bu çeviri ile geliştirdiğimi düşündüğüm başlıca birkaç noktaya temas edip örnek vermek yararlı olur. En belirgin husus X çevirisinde çevrilmesi unutulmuş dört cümlenin olmasıydı. Bu cümlelerden bir tanesi bir diyalogda geçen bir soru olduğundan soru olmadan cevap veriliyor dolayısı ile akış özellikle bu cümlenin eksikliği ile doğrudan bozuluyordu. Diğer bir nokta çevirinin ilk cümlesindeki çarpıcı

hataydı. İngilizcesinde "run off her feet" diye ifade edilen deyim "ayağı yerden kesilmek" olarak çevrilmişti. Bu bir taşıta binip yürümekten kurtulmak veya çok mutlu olmak anlamlarına gelir Türkçede. Hâlbuki İngilizcedeki bu ifade "telaştan iki ayağın bir pabuca girmesi" anlamına gelmektedir. Her çeviride söz öbekleri şeklinde yerleşik ifadelerin hatalı çevirisi ihtimali vardır ama bu örneği hikâyenin ilk cümlesinde bulunması nedeniyle dikkat çekici buldum. Diğer bir nokta Joyce'un kullandığı "Gutta-percha things" ile ilgili. Wallace Gray'in *Ölüler*'de geçen bazı ifadelerle ilgili yaptığı açıklamalara bakılırsa galoşlar için kullanılan bu ifadenin etimolojik kökeninin Malezyacadaki kauçuk ağacı anlamına gelen "gettah percha" kelimelerine dayandığı ve dolayısıyla bu ifadeyle hikâyede geçen galoşların lastikten yapıldığına dikkat çekilmektedir. Yani X çevirisinde çevrildiği gibi "İşportacılarda filan oluyor" değil lastikten yapılan anlamına gelecek bir ifade kullanılmalıydı. Kültürümüzde bu tür ayakkabılara verilmiş ifadeden hareketle bu ifadeyi "Kara lastik gibi" diyerek çevirmeyi uygun buldum. Diğer bir önemli nokta "Christy Minstrels" ile ilgiliydi. Çevirimde bir dipnotla da belirttiğim gibi araştırdığımda gördüm ki bu ifade ilk kez 1843'te New York'ta ortaya çıkmış ve daha sonra aynı isimle Britanya'da da devam etmiş olan, üyelerinin siyaha boyanmış yüzleriyle konserler verdiği bir gösteri gurubunun ismiydi. Dolayısıyla bir özel isimdi. Bu nedenle çevirimde bu gösteri grubunun ismini olduğu gibi bırakmayı doğru buldum. X çevirisinde ise bu ifade "İlahi söyleyen topluluklar" şeklinde çevrilmişti. Ayrıca, X çevirisinde "square piano" için "konsol piyano" yerine "dört köşe piyano" denilmesi,

"country cute" için "köylü kurnazı" yerine "taşra güzeli" denilmesi, "high C" için "Do" yerine "Mi" denilmesi veya insani bir özellik olarak anılan "good humour" için "nezaket" yerine "sevecen mizah" denilmesi gibi ufak tefek yanlışların yanında asıl dikkatimi çeken eserde geçen şarkı isimlerinin ve sözlerinin çevirileri ile ilgili tutarsızlıktı. Örneğin bir şarkı ismi olan *"Arrayed for the Bridal"* ifadesi *"Gelinlik Kılığında"* diye çevrilmiş ancak *"The Lass of Aughrim"* diye geçen diğer bir şarkı/türkü ismi çevrilmeden bırakılmıştı. Dahası bir şarkı sözü (ismi İngilizcesiyle bırakılan *"The Lass of Aughrim"*'in eserde üç mısra geçen sözleri) Türkçeye çevrilirken diğer bir şarkının sözlerinin (yemek masasında tüm misafirlerin hep bir ağızdan ev sahibelerine söyledikleri – ki bu aslında genelde doğum günlerinde söylenen bir şarkıdır – şarkının sözleri) İngilizce bırakıldığını tespit ettim. Ben tüm şarkı sözlerini ve başlıklarını Türkçeye çevirmeyi yeğledim. Değineceğim son nokta ise yirminci yüzyılın en güzel anlatı ve tasvirleri arasına rahatlıkla konulabilecek, Joyce'un hikâyesini bitirdiği son paragrafta yer alan İrlanda'nın en uzun nehri kastedilerek kullanılan "Shannon waves" ifadesinin X çevirisinde "Shannon dağları" olarak yer aldığıdır. "Shannon dalgaları" olarak çevirdim bu ifadeyi.

Çeviride mükemmele ulaşmak zordur. Umarım bu eserin bundan sonra yapılacak çevirileri de elinizde tuttuğunuz çevirinin üzerine yeni ve daha iyi bir şeyler katar ve dilimize ve kültür dünyamıza daha iyi bir eser kazandırmayı hedeflerler.

Yedi yüz otuz altı sayfalık zorlu *Ulysses* ve altı yüz yetmiş iki sayfalık çetin *Finnegans Wake* ile okuyucuya korku

salan James Joyce'un anlatı ve üslubuna nüfuz edecek bölünmüşlük yerine henüz hâlâ bir hayli bütünlüğün hâkim olduğu elinizdeki *Ölüler*'in Joyce okumaya yeni başlayanlara anahtar niteliğinde bir kitap olmasını temenni ediyorum. *Finnegans Wake*'de anlamlarını bir tek Joyce'un doğrudan bilebileceği "regginbrow," "tumptytumtoe," vs. türden Joyceça kelimelere varan sürecin ilk safhalarında yazılmış *Ölüler*'de henüz Joyce'a has "thought-tormented=düşüncenin azabında" gibi daha "normal" kelimelerin kullanıldığını görüyoruz. Bu nedenle bu eser Joyce'un Joyceçayı kurgulama yolunda, Joyce külliyatı içinde Joyceçanın alfabe çalışmasının yapıldığı bir eserdir.

İçerideki piyano müziğinin, valslerin, dansların, şarkıların, sohbetin ve hengâmenin dışarının dinginliği, sessizliği, karanlığı ile verildiği, içerdeki diriliği dışarının ölülüğüyle örten sembol ve motiflerle dolu ve tüm bunların İrlanda kültürü ile yoğrularak sunulduğu büyüleyici bir hikâye *Ölüler*.

Mustafa Bal

Kapıcının kızı Lily'nin iki ayağı bir pabuca girmişti. Daha demin gelen bir beyefendiyi giriş katındaki ofisin arkasında bulunan odacığa buyur edip paltosunu çıkarmasına yardımcı olmuştu ki hırıltılı kapı zili tekrar çalmış ve yeni misafiri karşılamak için girişteki o eşyasız koridorda aceleyle koşturmak zorunda kalmıştı. Neyse ki gelen hanımefendileri bari o karşılamıyordu. Bayan Kate ve Bayan Julia bunu önceden düşünüp üst kattaki banyoyu bayanlar vestiyerine dönüştürmüşlerdi bile. Bayan Kate ve Bayan Julia orada bekliyor bu esnada aralarında dedikodu yapıp gülüşüyor, meraklanıyor, birbiri sıra merdivenin başına doğru yürüyüp korkuluktan başlarını aşağıya sarkıtarak Lily'ye seslenip kim geldi diye soruyorlardı.

Her zaman büyük bir olaydı: Bayan Morkanların yıllık dans partisi. Onları tanıyan herkes, akrabalar, eski aile dostları, Julia'nın korosundakiler, Kate'in yaşı tutan öğrencileri ve hatta Mary Jane'in bazı öğrencileri bile gelirdi bu partiye. Rağbet olmayan tek sefer bile olmamıştı. Hatırlanabildiği kadarıyla, yıllar boyu muhteşem bir havada geçmişti bu partiler. Kate ve Julia erkek kardeşleri Pat'in ölümünden sonra Stoney

Batter'daki evlerini terk edip tek yeğenleri olan Mary Jane'i de yanlarına alarak üst katını tahıl simsarı Bay Fulham'dan kiraladıkları Usher's Island'daki karanlık, kasvetli evlerinde yaşamaya başladıklarından beri böyle olmuştu. Nereden baksan otuz yıl olmuştu. O zamanlar kısacık kıyafetler içinde minik bir kız çocuğu olan Mary Jane şimdilerde Haddington Yolu Kilisesi'nin erganuncusu olmuş ve evin direği haline gelmişti. Akademiden mezun olmuş ve Antik Konser Salonları'nın üst kat salonunda öğrencileriyle yılda bir konser veren birisi haline gelmişti. Öğrencilerinin çoğu Kingstown–Dalkey hattında oturan üst sınıf ailelerin çocuklarıydı. Yaşlanmış olsalar da halaları da kendi paylarına düşeni yapıyorlardı. Epeyce ağarmış saçlarına rağmen Julia hâlâ Âdem ve Havva Kilisesi'nin baş sopranosuydu. Dışarı çıkıp uzun süre yürüyemeyecek kadar hâlsiz olan Kate ise arka odadaki eski bir konsol piyano ile müziğe yeni başlayanlara özel dersler veriyordu. Kapıcının kızı Lily de ev işlerini hallediyordu. Mütevazı bir hayat sürseler de iyi beslenmeye, her şeyin en iyisini, etin bonfilesini, çayın üç-şilinliğini ve biranın en kalitelisi tüketmeye önem verirlerdi. İsteklerini karşılarken Lily nadiren bir hata yaptığından üç hanımıyla da iyi geçinirdi. Titizdiler yalnızca, hepsi o kadar, ancak tahammül edemedikleri tek şey söylediklerine karşı cevap verilmesiydi.

Elbette böylesi bir akşamda tedirgin hissetmelerini sağlayacak yeterince sebepleri vardı. Saat onu çoktan geçmişti mesela ama Gabriel ve karısından ses seda yoktu hâlâ. Bir de Freddy Malins zil zurna sarhoş çıka-

gelirse diye yürekleri ağızlarına geliyordu. Mary Jane'in öğrencilerinden birinin onu bu halde görmesini hayatta istemezlerdi. Malins bu haldeyken zapt edilmesi de güç oluyordu. Freddy Malins hep gecikirdi zaten ama Gabriel'in neden geciktiğini merak ediyorlardı. İşte bu nedenle iki de bir de merdivenin başına gidip Lily'ye Gabriel ya da Freddy'nin gelip gelmediğini sorup duruyorlardı.

"Ah, Bay Conroy" diye karşıladı kapıyı açtığında Lily Gabriel'i, "Bayan Kate ve Bayan Julia hiç gelmeyeceksiniz zannettiler. İyi akşamlar, Bayan Conroy."

"Hakları da var bu şekilde düşünmeye" diye cevap verdi Gabriel, "ama benim karımın hazırlanışının hayatımızın üç koca saatine mal olduğunu unutuyorlar."

Paspasın üzerinde durmuş ayakkabısının üzerine taktığı lastik galoşlardaki karları temizliyordu Gabriel. Bu esnada Lily karısını merdivenin ayağına kadar götürüp yukarıya doğru "Bayan Kate, Bayan Conroy geldi" diye bağırmıştı.

Kate ve Julia hemen patır kütür inmişlerdi karanlık merdivenden aşağıya. Her ikisi de Gabriel'in karısını öpmüş, ona soğuktan iliklerine kadar donmuş olması gerektiğini söylemiş ve Gabriel'in kendisiyle gelip gelmediğini sormuştu.

"İşte tam zamanında adrese teslim buradayım Kate teyze. Hadi durmayın, çıkın yukarıya! Peşinizden geliyorum," diye seslendi karanlığın içinden Gabriel. Üç kadın gülüşerek üst kata bayanlar vestiyerine doğru ilerlerken Gabriel ayaklarındaki karı gayretle temizlemeye devam ediyordu. Paltosunda omuzlarına kondurulmuş bir pe-

lerin ve galoşlarının ucunda koruyucu kılıf gibi duran ince bir kar tabakası vardı. Paltosunun düğmeleri kardan kazık kesilmiş friz yakasından gıcırtı çıkararak açılırken dışarının soğuk, rayihalı havası paltonun ceplerinden ve kat yerlerinden sızarak odaya yayılıyordu.

"Yine kar mı yağıyor, Bay Conroy?" diye sordu Lily.

Lily paltosunu asmak için küçük odaya kadar eşlik etmişti Gabriel'e. Gabriel Lily'nin soy ismini üç heceli telaffuz edişine gülümseyip bir bakış atmıştı. Lily soluk benizli, saman rengi saçlarıyla yeni yeni serpilen, zayıf bir kızdı. Küçük odadaki gaz lambasının ışığı yüzünü daha da soluk gösteriyordu. Gabriel onun çocukken merdivenin en alt basamağına oturup bez bebeği ile oynadığı günleri biliyordu.

"Evet, Lily, yağıyor ve bana öyle geliyor ki gece boyu da devam edecek."

Üst kattaki gürültü patırtı nedeniyle titreyip gıcırdayan tavana doğru kafasını kaldırıp baktı. Bir süreliğine kulağını piyanoya verdikten sonra bir askılığın dibinde paltosunu dikkatlice katlamakta olan kıza doğru baktı.

"Anlat bakalım Lily," dedi arkadaşça bir edayla, "okula devam ediyor musun?"

"Yo, hayır, efendim. Bir yılı geçti o defteri kapatalı," diye cevapladı Lily.

"O halde desene senin delikanlıyla düğününüze gideceğimiz o güzel günler hiç de uzak değil ha ne dersin?" diye sordu neşeli bir tavırla.

Kız, başını omzunun üzerinden arkaya doğru çevirerek Gabriel'e doğru baktı ve sert bir şekilde şöyle söyledi:

"Şimdiki adamlar sadece palavra, senden ne koparırım diye bakıyor."

Bir hata yapmış gibi hisseden Gabriel kızarıp bozarmıştı. Kafasını kaldırmadan ayakkabılarından galoşlarını çıkarmış ve atkısıyla vurarak rugan ayakkabılarını iyice temizlemişti.

Uzunca boylu, iri yapılı genç bir adamdı. Al al olmuş yanaklarının canlı rengi ta alnına kadar uzanmış ve orada irili ufaklı pembemsi noktalar oluşturmuştu. Hassas, kıpırdak gözlerini koruyan parlak camlı, yaldızlı çerçeveli gözlüğü pürüzsüz suratında kıpır kıpır ışıldıyordu. Siyah parlak saçları ortadan ayrılmış, şapkasının bıraktığı izin hemen altında kıvrıldığı kulaklarının arkasına kadar taranmıştı.

Ayakkabılarının yüzünü parlattıktan sonra olduğu yerde doğrulup cepkenini dolgun bedenine iyice oturtmak için elleriyle çekiştirdi. Sonrasında hemen cebinden bir bozuk para çıkardı.

"Lily," dedi parayı kızın eline sıkıştırırken, "Noel'deyiz, öyle değil mi? Hadi bak... Al, ufak bir..."

Hızla kapıya doğru ilerledi.

"Yoo, lütfen, efendim" diye haykırdı kız arkasından takip ederek. "Gerçekten, efendim, bunu kabul edemem."

"Noel'deyiz! Noel'deyiz!" dedi Gabriel kızın cevabını kabul etmez bir ima ile elini sallarken ve merdivenlere doğru neredeyse koşar adımlarla ilerlerken.

Merdivenleri kat ettiğini gören kız arkasından seslendi:

"Öyleyse teşekkür ederim, efendim."

Yeri süpüren eteklerin ve yere sürülen ayakların çıkardığı sesleri dinleyerek içerdeki vals bitene kadar salonun kapısında bekledi. Kızın sert ve ani cevabından ötürü hâlâ biraz huzursuzdu. Manşetlerini ve kravatının düğümünü gevşeterek bu cevabın içine saldığı sıkıntıyı hafifletmeyi denedi. Ardından cepkenin cebinden küçük bir kâğıt çıkarıp konuşması için hazırladığı başlıklara göz attı. Dinleyenlerin seviyesini aşabilir endişesiyle Robert Browning'in dizeleriyle ilgili kararsız kalmıştı. Shakespeare ya da Melodies'den hatırlayabilecekleri alıntılar daha iyi olurdu. Etrafındaki adamların ayakkabı topuklarının çıkardığı nahoş takırtılar ve ayakkabı tabanlarını yere sürtüşleri onların kültür seviyesinin kendisininkinden farklı olduğunu bildiriyordu. Onlara anlamayacakları bir şiirden dizeler okumakla kendini yalnızca gülünç bir duruma sokmuş olacaktı. Yüksek tahsilinin havasını atıyor diye düşüneceklerdi. Küçük odadaki kıza karşı nasıl çuvalladıysa onlara karşı da aynı şekilde çuvallayacaktı. Yanlış perdeden girmişti. Konuşması baştan aşağı yanlıştı, tam bir fiyasko.

Tam o sırada teyzeleri ve karısı çıkageldiler bayanlar vestiyerinden. Teyzeleri sade giyimli, ufak tefek iki yaşlı kadındı. Julia teyze üç dört santim daha uzundu diğe-

rinden. Kulaklarının üstünden taranarak örülmüş saçları beyazlamıştı ve yine geniş sarkık yüzü, daha da koyu gölgeleriyle, bembeyazdı. Sağlam yapılı ve dik duruşlu olsa da yavaş hareket eden gözleri ile aralanmış duran dudakları ona nerede olduğunu ya da nereye gittiğini bilmeyen bir kadın edası veriyordu. Kate teyze daha hayat doluydu. Kardeşininkinden daha sağlıklı olan yüzü kırış kırıştı, pörsümüş kırmızı bir elma gibi. Aynı eski usulle örülmüş saçları kestane rengini hâlâ yitirmemişti.

Her ikisi de kucaklayıp, can-ı gönülden öptüler Gabriel'i. En gözde yeğenleriydi Limanlar ve Tersaneler Kurumu'ndan T. J. Conroy ile evlenmiş rahmetli ablaları Ellen'ın oğlu Gabriel.

"Gretta bu gece araba tutup Monkstown'a gitmeyeceğinizi söyledi, Gabriel" dedi Kate teyze.

"Hayır," dedi Gabriel karısına dönerek. "Geçen yıl nasibimizi aldık o işten, öyle değil mi? Gretta'nın ne biçim üşüttüğünü hatırlamıyor musun Kate teyze? Arabanın camları zangır zangır titremişti ve Merrion'u geçtikten sonra gündoğusu nasıl da esmişti içeriye. Hem de ne esiş! İşte ondan sonra da Gretta çok fena üşüttü. Kate teyze kaşlarını çatmış söylenilen her sözü başını sallayarak dinliyordu.

"Doğru, haklısın, Gabriel," dedi Kate teyze. "Çok dikkatli olmak gerekiyor."

"Gretta'ya kalsa," diye devam etti Gabriel, "bıraksan kar yağarken eve kadar yürüyerek gidecek."

Bayan Conroy güldü.

"Aldırış etmeyin siz ona, Kate teyze," dedi. "Gece gece Tom'a yeşil camlı gözlük taktırıp ağırlık çalıştırışına, Eva'yı yulaf lapası yemeye zorlayışına bakılırsa tam bir baş belası kendisi. Zavallı çocuk! Tabaktaki görüntüsüne bile dayanamıyor... Ha bir de bana bu aralar ne giydiriyor asla tahmin edemezsiniz."

Ardı ardına kahkahalar atıp beğeni dolu mutlu gözleri elbisesinden, yüzüne, saçlarına gezinen kocasına doğru baktı. Teyzeleri de içtenlikle gülmeye başladılar zira Gabriel'in bu tür evhamları aralarında hep şaka konusu olurdu.

"Galoş," dedi Bayan Conroy. Son numarası da bu. Yerler azıcık ıslandı mı galoşlarımı takmalıyım. Bu gece için de takmamı istedi ama takmadım. Bir dahakine dalgıç kıyafeti alacak bana."

Gabriel gergin gergin gülerek rahatlamak için kravatını okşarken Kate teyze espriyi o kadar beğenmişti ki katıla katıla gülüyordu. Kısa süre içinde Julia teyzenin yüzündeki gülücük söndü ve donuk gözleri yeğeninin yüzüne çevrildi. Bir an bekleyip sordu:

"Peki, galoş ne demek, Gabriel?"

"Galoş, Julia!" diye bağırdı kız kardeşi. Üstüme iyilik sağlık, bilmiyor musun galoşu? Şeyin üzerine... Çizmelerinin üzerine takılıyor ya, öyle değil mi Greatta?"

"Evet," diye cevapladı Bayan Conroy. Kara lastik gibi. İkimizde de birer çift var artık. Gabriel şimdilerde Avrupa'da herkesin ayakkabısına bundan taktığını söylüyor."

"Ha, Avrupa'da," diye mırıldandı Julia teyze ağır ağır başını sallayarak.

Biraz sinirlenmiş gibi duran Gabriel kaşlarını çatıp şöyle dedi:

"Çok da ahım şahım bir şey değil ama Gretta kelimenin kendisine Christy Minstrels'i[*] anımsattığını söyleyip komik buluyor."

"Söylesene Gabriel," dedi Kate teyze," sohbete ani bir müdahaleyle, "Odayı görmüşsündür. Gretta diyordu ki..."

"Ha, oda fena değil," diye cevapladı Gabriel. "Gresham'dan tuttum odayı."

"Kesinlikle, en doğru tercih," dedi Kate teyze. "Ya çocuklar, Gretta, aklın kalmıyor onlarda değil mi?"

"Ha yok, sadece bir geceliğine olunca..." dedi Bayan Conroy. "Zaten Bessie de başlarında olacak."

"Kesinlikle," dedi tekrar Kate teyze. "Onun gibi kendisine itimat edebileceğin bir kızın olması ne büyük rahatlık. Bizim Lily mesela... Son zamanlarda eskisi gibi değil, ne oldu bu kıza hiçbir fikrim yok."

Bu hususla ilgili Gabriel teyzesine birkaç soru yöneltmeye hazırlanıyordu ki teyzesi konuşmayı aniden kesip merdivenleri birkaç basamak inerek boynunu korkuluğun üzerinden aşağıya doğru uzatmakta olan kız kardeşine doğru çevirmişti gözlerini.

---

* İlk kez 1843'te New York'ta kurulmuş ve daha sonra aynı isimle Britanya'da da devam etmiş olan, üyelerinin siyaha boyanmış yüzleriyle konserler verdiği gösteri gurubunun ismi – ç.n.

"Buyurun işte, size soruyorum," dedi asabi asabi, "Nereye gidiyor bu Julia şimdi? Julia! Julia! Nereye gidiyorsun?"

O sırada merdiveni çoktan yarılamış Julia geri gelip ruhsuz bir edayla "Freddy geldi" diye haber verdi.

Tam bu esnada gelen alkışlar ve piyanistin tuşlara son dokunuşları valsin bittiğini söylüyordu. Salonun kapısı içeriden açılmış ve birkaç çift dışarı çıkmıştı. Kate teyze aceleyle Gabriel'i kenara çekip kulağına şu sözleri fısıldadı:

"Gabriel, sana zahmet aşağıya inip ayık mı değil mi bir bak. Sarhoşsa yukarıya gelmesine mani ol. Kesin sarhoştur. Kesin."

Gabriel merdivenin başına gidip korkuluğun yanında aşağıya kulak kabarttı. Küçük odada iki kişinin konuşmakta olduğunu duyabiliyordu. Ardından Freddy Malins'in kahkahasını duydu. Patır kütür indi aşağıya merdivenlerden.

"Gabriel iyi ki burada," dedi Kate teyze Bayan Conroy'a. "O buradayken kafam hep rahat oluyor... Julia, bak Bayan Daly ve Bayan Power'a içecek ikram edelim. Büyüleyici vals için teşekkür ederim, Bayan Daly. Ritmi çok güzeldi."

Dans eşi ile birlikte salondan çıkmakta olan uzun boylu, kırışık yüzlü, ağarmış kaytan bıyıkları olan bir adam "Bize de içecek bir şey ikram eder misiniz Bayan Morkan?" diye sordu.

"Julia," dedi Kate teyze buyurgan bir şekilde, "İşte Bay Brown ve Bayan Furlong. Bayan Daly ve Bayan Power ile birlikte içeriye buyur et onları, Julia."

"En gözde kavalyesi benim hanımefendilerin," dedi Bay Browne. Bunu söylerken bıyıkları diken diken olana dek dudaklarını büzmüş ve yüzündeki kırışıkların her noktasıyla gülümsemişti. "İşte, kadınların benden bu denli hoşlanıyor olmalarının nedeni, Bayan Morkan..."

Sonunu getirmemişti cümlesinin. Kate teyzenin kendisini duyamayacağı kadar uzakta olduğunu görünce üç genç bayanı vakit kaybetmeden arka odaya doğru götürdü. Odanın ortasında sırt sırta konulmuş iki kare masa bulunuyordu. Julia teyze ile kapıcı bu masaların üzerine geniş bir örtü sermeye çalışıyorlardı. Servis kapları, tabaklar, bardaklar, çatal, kaşık, bıçak takımları büfenin üzerine dizilmişti. Konsol piyanonun üstü de yiyecekler ve tatlılar için büfe görevi görüyordu. İki genç köşedeki bir büfenin yanında durmuş meşrubat içiyorlardı.

Bay Browne eşlik ettiği bayanları o tarafa doğru götürüp onları, gırgırına, bayanlar için hazırlanmış sıcak, sert ve tatlı meyveli kokteylden tatmaya davet etti. Sert içki kullanmadıklarını söylemeleri üzerine onlara üç şişe limonata açıverdi. Ardından gençlerden bir tanesine biraz yana kaymasını söyleyip içki sürahisini eline alarak kendisine tepeleme bir bardak viski doldurdu. Bay Browne denemek için bir yudum alırken yanındaki iki genç saygı dolu gözlerle onu izliyordu.

"Tanrı yardımcım olsun," dedi gülerek, "doktorun talimatı bu."

Buruş buruş suratında koca bir gülücük belirdi ve üç genç bayan omuzlarını ürkek ürkek silkerek ve bedenleriyle öne arkaya doğru eğilerek birbiri ardına gülmeye başladılar Bay Browne'un esprisine. Aralarından en cesuru "Hadi ama Bay Browne, eminim ki doktor bu tür bir tavsiyede bulunmamıştır" dedi.

Bay Browne viskisinden bir yudum daha alıp ağzının kenarıyla, yandan yandan yaptığı bir taklitle şöyle dedi:

"Bakın, meşhur Bayan Cassidy oldum. Hatırlarsınız, ne demişti?: *Öyleyse Mary Grimes, ben içmiyorsam, bana zorla sen içir çünkü canım istiyor içmeyi.*"

Kızarmış suratı öne doğru biraz fazla cüretkârca eğilmiş ve epeyce bayağı bir Dublin aksanı kullanmıştı öyle ki genç bayanlar ortak bir içgüdü ile sus pus olmuşlardı konuşmasından sonra. Mary Jane'in öğrencilerinden olan Bayan Furlong Bayan Daly'ye çaldığı o güzel valsin adının ne olduğunu sordu. Dikkate alınmadığını anlayan Bay Browne daha kadirşinas görünen iki gence doğru döndü hemen.

Yüzü kıpkırmızı kesilmiş, alacamenekşe renkli bir elbise içinde bir kadın odaya girip heyecan içinde ellerini çırparak "Kadriller! Kadriller![*]" diye bağırdı.

Hemen peşi sıra Kate teyze geldi ve "iki beyefendi ve üç hanımefendi, Mary Jane," diye bağırdı.

"İşte, Bay Bergin ve Bay Kerrigan buradalar," dedi Mary Jane. Bay Kerrigan, Bayan Power'ın kavalyesi

---

* Kadril dört çiftin beş ayrı figürle gerçekleştirdikleri zor bir dans türdür - ç.n.

olur musunuz? Bayan Furlong, Bay Bergin'i sizin eşiniz yapabilir miyim? Böylece şimdilik tam oluyor."

"Üç hanımefendi lazım, Mary Jane," dedi Kate teyze.

İki genç beyefendi hanımefendilere bu dansı kendilerine lütfedebilirler mi diye sordular. Mary Jane de Bayan Daly'ye doğru döndü.

"Bayan Daly, gerçekten müthişsiniz, hele o çaldığınız son iki danstan sonra... ama bu akşam epey bir bayan eksiğimiz var."

"Benim için hiç sorun değil, Bayan Morkan."

"Ama sizin için çok hoş bir kavalyem var; tenor Bay Bartell D'Arcy. Sonradan ondan şarkı söylemesini isteyeceğim. Tüm Dublin çıldırıyor onun için."

"Harika, harika bir ses," dedi Kate teyze.

Piyano ilk figüre hazırlık prelütünü ikinci kez çalmaya başladığında Mary Jane çiftlerini aceleyle salona getirmeyi başarmıştı. Julia teyze ağır adımlarla odaya girerken arkasını dönerek bir şeylere baktığında oradakiler odadan henüz ayrılmışlardı.

"Ne oldu, Julia?" diye sordu Kate teyze. "Kim ne yaptı?"

Bir deste peçeteyle odaya giren Julia kardeşine dönüp bu soruya şaşırmış gibi, doğal bir şekilde "Sadece Freddy, Kate. Gabriel de onunla" dedi.

Aslında tam da arkasında Gabriel'in Freddy Malins'e sahanlıkta kılavuzluk ettiği görülüyordu. İri omuzlarıyla Gabriel kadar yapılı, kırklı yaşlarında genç bir adamdı Freddy Malins. Dolgun ama soluk bir yüzü vardı. Yalnızca

sıkıca asılı duran kulakmemeleri ve geniş burnunun etrafında bir parça renk vardı. Küt bir burun, bombeli ve geriye doğru küçülen bir alın, dışarı çıkık şiş dudaklarıyla yüz hatları kaba sabaydı. Ağır gözkapakları ile iyice seyrek dağınık saçları uykusu varmış gibi gösteriyordu onu. Merdivenlerde Gabriel'e anlattığı bir hikâyeye tiz bir sesle kahkahalar atıyor ve aynı zamanda yumruğunun parmak boğumlarıyla sol gözünü kaşıyordu.

"İyi akşamlar, Freddy" dedi Julia teyze.

Freddy Malins konuşmasının tutukluğu sebebiyle laubali bir edayla söylediği zannedilebilecek şekilde iyi akşamlar dedi Bayan Morkanlara. Ardından Bay Browne'un büfenin yanında durup kendisine doğru sırıttığını görünce sendeleyerek odanın o tarafına doğru yürüyüp yanına gitti ve biraz önce Gabriel'e anlattığı hikâyeyi alçak bir sesle tekrar etmeye başladı.

"Berbat durumda değil, değil mi?" diye sordu Kate teyze Gabriel'e.

Gabriel çatık durumdaki kaşlarını derhal yukarı doğru kaldırıp "Yoo, hayır, belli belirsiz" diye cevapladı.

"Al işte, arlanmaz bir adam değil mi şimdi bu!" dedi Kate teyze. "Hem de zavallı annesi içkiyi bırakmaya yılbaşı akşamı tövbe ettirmişti kilisede. Neyse, Gabriel, boş ver. Salona geçelim şimdi."

Gabriel'le odadan ayrılmadan önce Bay Browne'a uyarı mahiyetinde kaş göz edip parmağını öne arkaya sallayarak işaret etmişti. Bay Browne de başını sallamıştı cevaben ve Kate teyze odadan çıktıktan sonra Freddy

Malins'e dönüp "Gel bakalım, Teddy, kendine gelmen için koca bir bardak limonata dolduracağım sana" dedi.

Anlatmakta olduğu hikâyenin en heyecanlı yerine yaklaşan Freddy Malins elini sallayarak ikramı sabırsızca reddetti ama Freddy Malins'in dikkatini öncelikle kıyafetindeki bir dağınıklığa çeken Bay Browne bir bardağa ağzına kadar doldurduğu limonatayı eline vermeyi başarmıştı. Freddy Malins'in sağ eli kıyafetini otomatik olarak ayarlama işiyle meşgulken sol eli otomatik olarak bardağı kabul etti. Yüzü neşeyle bir kez daha buruşan Bay Borwne, Freddy Malins hikâyesinin sonunu getiremeden yüksek sesle ve bronşitli bir gülme krizine kapıldığında kendisi için de bir bardak viski doldurmuştu. Freddy Malins dudağını vurmadığı, ağzına kadar dolu bardağını bir kenara koyup sol yumruğunun parmak boğumlarıyla sol gözünü ovalıyor bir taraftan da gülme krizi elverdiğince ağzından son çıkan kelimeleri tekrarlamaya çalışıyordu.

* * *

Gabriel Mary Jane'in kendisini salonda sessizce dinleyenlere çaldığı tekrarlar ve zorlu bölümlerle dolu Akademi parçasını dinleyemiyordu. Müzikten hoşlanırdı ancak Mary Jane'in çaldığı parçanın melodisi ona hitap etmiyordu ve her ne kadar Mary Jane'e bir şeyler çalması için yalvarmış olsalar da bu parçanın melodisinin diğer dinleyenlere de hitap ettiğinden şüpheliydi. Piyanonun sesini duyup ikramların sunulduğu odadan gelerek kapıda duran dört genç bey de birkaç dakika içinde

ikişer ikişer sessizce ayrılmışlardı oradan. Müziği dinliyor görünenler yalnızca elleri kimi zaman piyanonun tuşlarında koşturan ya da kimi zaman es olan yerlerde bir anlığına beddua eden bir rahibeninkiler gibi havaya kalkan Mary Jane'in kendisi ile yanı başında oturup ona nota defterinin sayfalarını çeviren Kate teyzeydi.

Ağır avizenin altında balmumu cilası ile parıldayan döşemelerden kamaşan Gabriel'in gözleri piyanonun üstündeki duvara takıldı. *Romeo ve Juliet*'teki balkon sahnesinin resmi asılıydı duvarda. Yanında da Julia teyzenin genç kızken kırmızı, mavi ve kahverengi yün iplerle işlediği Kule'de katledilmiş iki prensin kanaviçe tablosu duruyordu. Küçükken gittikleri kızlar okulunda bir yıl bu türden işlerin eğitimi verilmişti muhtemelen. Annesi ona doğum günü hediyesi olarak mor poplinden, üzerinde desen olarak küçük tilki başları bulunan, kahverengi saten ile astarlanmış ve yuvarlak dut şeklinde düğmeleri olan bir yelek dikmişti. Kate teyzenin onu Morkan ailesinin akıl küpü olarak adlandırmasına rağmen annesinin müziğe karşı hiç yeteneğinin olmaması tuhaftı. Hem Kate hem de Julia teyze ağırbaşlı ve anaç ablalarından bir hayli gurur duyuyor gibi dururlardı sürekli. Sütun aynasının önünde fotoğrafı dururdu. Dizlerinin üzerinde sayfaları açık bir kitap duruyor ve bahriyeli üniforması içinde ayaklarına doğru uzanıp yatan Constantine'e eliyle kitaptan bir şeyler gösteriyordu bu fotoğrafta. Oğullarına isimlerini kendisi koymuştu zira aile hayatının haysiyeti konusunda hassastı. Onun sayesinde Constantine şimdilerde Balbriggan'ın baş

kayyumuydu ve yine onun sayesinde Gabriel Royal Üniversitesi'nden alabilmişti derecesini. Annesinin evliliği karşısında takındığı somurtkan tavrı hatırlayınca adeta bir gölge dolanıverdi yüzünde. Kullandığı bazı aşağılayıcı ifadeler hâlâ çınlıyordu kulaklarında. Bir keresinde Gretta'nın köylü kurnazı olduğunu söylemişti ama bu hiç de doğru değildi. Monkstown'daki evlerinde tüm o son, uzun hastalık dönemi boyunca ona bakan Gretta olmuştu.

Mary Jane'in parçasının sonuna yaklaştığını anlamıştı zira her ölçüden sonra gelen gamları tekrar ederek giriş melodisini bir daha çalıyordu ve parçanın sonunu beklerken içindeki burukluk geçivermişti. Parça bir dizi titrek tiz oktav ve nihai derin bir bas oktavla sona erdi. Büyük bir alkış koptu Mary Jane için. Yüzü kızararak ve apar topar notalarını dürerek odadan kaçtı. En coşkulu alkış parçanın başında ikramların sunulduğu odaya gitmiş ama piyano sustuğunda geri gelmiş kapıda duran dört genç beyden geliyordu.

Kadriller için eşleştirmeler yapıldı. Gabriel'e Bayan Ivors düşmüştü. Çilli yüzü, belirgin kahverengi gözleriyle içi dışı bir, konuşkan bir genç kadındı. Dekolteli giyinmemişti ve yakasının ön tarafında takılı duran büyük bir broşun üzerinde bir İrlanda nişanı ile bir vecize bulunuyordu.

Yerlerini aldıklarında aniden "Sizinle görülecek bir hesabım var" dedi Bayan Ivors.

"Benimle mi?" diye sordu Gabriel.

Ciddiyetle başını salladı Bayan Ivors.

"Ne ile ilgili?" diye sordu Gabriel bu vakur duruş karşısında gülümseyerek.

"G. C. kim?" diye sordu Bayan Ivors gözlerini Gabriel'in yüzüne çevirerek.

Gabriel'in rengi attı. Anlamamış gibi kaşlarını çatmak üzereydi ki "Aman da masum yavrucak! *The Daily Express*'de yazdığınızı öğrendim. Utanmıyor musunuz kendinizden?" dedi Bayan Ivors dobra dobra.

"Neden kendimden utanacakmışım?" diye sordu Gabriel gözlerini kırpıp gülümsemeye çalışarak.

"Doğrusu, ben utanıyorum sizden" dedi Bayan Ivors açık açık. "Öyle bir gazete için yazılar yazdığınızı söylemekten... Sizin bir Batı Britanyacı olduğunuzu bilmiyordum."

Şaşkın bir ifade belirmişti Gabriel'in yüzünde. *The Daily Express*'de çarşambaları edebi yazılarının yer aldığı bir köşesi olduğu doğruydu. On beş şilin alıyordu karşılığında da. Ama bu onu Batı Britanyacı yapmazdı kesinlikle. Eleştirmesi için kendisine gönderilen kitaplar bu cüzi çekten neredeyse daha memnuniyet vericiydi. Yeni basılmış kitapların kapaklarına dokunmaya ve sayfaları arasında dolanmaya bayılırdı. Hemen hemen her gün, kolejde verdiği dersler bittikten sonra sahafların bulunduğu rıhtımlarda gezinir, Bachelor's Walk'taki Hickey'ye, Astons Quay'deki Webb'in ya da Massey'in yerine, ya da yan sokaktaki O'Clohissey'ye uğrardı. Bayan Ivors'ın bu suçlamasına nasıl cevap vereceğini bilmiyordu. Edebiyatın siyasetten üstün olduğunu söylemeyi istedi ancak yıllar yılı arkadaştılar ve önce üniversiteden

sonrasında öğretmenlikten kariyerleri beraber ilerlemişti. Dolayısıyla ona karşı üst perdeden bir ifade kullanma riskine giremezdi. Gözlerini kırpmayı ve gülümsemeye çalışmayı sürdürerek kitap eleştirileri yazmakta siyasi bir şeyler göremediğini mırıldandı ağzının ucuyla.

Yer değiştirme zamanı geldiğinde hâlâ şaşkın ve dalgındı Gabriel. Bayan Ivors çabucak elini samimi bir şekilde tutup yumuşak, arkadaşça bir tonla "Elbette, yalnızca şaka yapıyordum. Hadi, yer değiştiriyoruz şimdi" dedi.

Tekrar yan yana geldiklerinde Bayan Ivors üniversite meselesinden konuşmaya başlayınca Gabriel rahatlamıştı. Bir arkadaşı ona Gabriel'in Browning'in şiirleri üzerine yazdığı eleştirileri göstermişti. İşte o zaman öğrenmişti Gabriel'in sırrını ve de yazıya bayılmıştı. Derken aniden şöyle söyledi:

"Bay Conroy, bu yaz Aran Adaları'na bir geziye katılmayı ister misiniz? Tam bir ay kalacağız biz orada. Atlantik'in ortasında harika olacak. Mutlaka gelmelisiniz. Bay Clancy geliyor. Bay Kilkelly ve Bayan Kathleen Kearney de. Gelebilirse Gretta için de harika olurdu. Connachtlı değil miydi o?"

"Akrabaları oralı" dedi Gabriel kısaca.

"Ama siz geleceksiniz, değil mi?" dedi Bayan Ivors sıcacık elini hevesle Gabriel'in koluna koyarak.

"İşin aslı," dedi Gabriel, "Tam da bir seyahat planı yapmıştım..."

"Ne seyahati?" diye sordu Bayan Ivors.

"Hani, şey... Her yıl birkaç arkadaşımla birlikte bisiklet turu yaparız... bu nedenle..."

"Tamam da nerede?" diye sordu Bayan Ivors.

"İşte, genelde Fransa, Belçika ya da belki Almanya'ya gideriz," dedi Gabriel lafı kıvırıp.

"İyi de kendi memleketiniz dururken neden Fransa'ya, Belçika'ya gidiyorsunuz ki?"

"Yani," dedi Gabriel, "biraz o dillerle ilişkiyi kesmemek biraz da farklılık olsun diye."

"Peki, ilişkiyi kesmeyeceğiniz kendi diliniz İrlandaca da yok mu?" diye sordu Bayan Ivors.

"Yani," dedi Gabriel, "İş o noktaya gelirse, malumunuz, benim dilim İrlandaca değil."

Yanlarındakiler bu çapraz sorgulamayı dinlemek için onlara doğru dönmüşlerdi. Gabriel gergin gergin sağına soluna bakınmış ve alnına kızarıklık çalan bu çetin sınav karşısında moralini bozmamaya çalışmıştı.

"Peki, hakkında hiçbir şey bilmediğiniz, ziyaret edebileceğiniz kendi memleketiniz, kendi insanlarınız, kendi ülkeniz yok mu?" diye devam etti Bayan Ivors.

"Gerçeği söylemek gerekirse," diye cevap verdi Gabriel aniden, "Kendi ülkemden bıktım, illallah ettim."

"Niçin?" diye sordu Bayan Ivors.

Gabriel cevapsız bıraktı bu soruyu çünkü son cevabı hararetlendirmişti kendisini.

"Niçin?" diyerek tekrar etti sorusunu Bayan Ivors.

Dansta yanlarındaki çiftin karşısına geçecekleri yeni bir figür yapmaları gerekmişti. Sorusunu cevapsız bırakınca Bayan Ivors yumuşak bir sesle şöyle dedi:

"Elbette, verecek cevabın yok."

Gabriel huzursuzluğunu gizlemek için coşkun bir enerji ile dansa verdi kendini. Bayan Ivors'ın yüzündeki somurtkan ifadeyi gördüğünden onunla göz göze gelmekten kaçıyordu. Ama sonra uzun sıra figürüne geldiklerinde elinin sımsıkı tutulduğunu hissedince şaşırmıştı. Bir müddet kaşlarının altından meraklı gözlerle Gabriel'e doğru bakmıştı ta ki o gülümseyene kadar. Ardından figür tekrar başlamak üzereyken ayaklarının ucuna basıp Gabriel'in kulağına eğilerek "Batı Britanyacı!" diye fısıldamıştı.

Kadril sona erdiğinde Gabriel Freddy Malins'in annesinin oturduğu odanın uzak tarafındaki bir köşeye doğru gitti. Şişman, eli ayağı tutmayan, saçları ağarmış yaşlı bir kadındı. Konuşmasında oğlununki gibi bir tutukluk vardı ve hafif kekemeydi de. Freddy'nin geldiği ve ucu ucuna ayık durumda olduğu kendisine söylenmişti. Gabriel ona gemi yolculuğunun rahat geçip geçmediğini sordu. Evli kızıyla birlikte Glasgow'da yaşıyor ve yılda bir Dublin'e ziyarete geliyordu. Gemideki yolculuğunun harika geçtiğini ve kaptanın ona karşı çok nazik davrandığını söyledi sakince. Ayrıca kızının Glasgow'daki güzel evinden ve oradaki arkadaşlarından bahsetti. Yaşlı kadın konudan konuya atlarken Gabriel Bayan Ivors'la yaşadığı tatsız olayın tüm izlerini silmeye çalışıyordu aklından. Elbette ki bu kız ya da bu kadın ya da her neyse işte araştırmacı, meraklı birisiydi ama her şeyin de bir zamanı vardı. Belki de öyle cevaplar vermemeliydi ona. Ama şakadan da olsa ona diğer insanların gözleri

önünde Batı Britanyacı demeye hakkı yoktu. Sorularıyla sıkıştırarak ve tavşan gözlerini üzerine dikerek insanların önünde gülünç duruma düşürmeye çalışmıştı onu.

Karısının vals yapan çiftlerin arasından geçerek kendisine doğru geldiğini gördü. Yanına vardığında kulağına eğilerek "Kate teyze Gabriel her zamanki gibi kazı kesmeyecek mi diye soruyor. Bayan Daly jambonu dilimleyecek, ben de tatlıyla ilgileneceğim" dedi.

"Seve seve," dedi Gabriel.

"Bu vals biter bitmez öncelikle küçükleri doyuracak. Böylece masada biz bize olacağız."

"Dansta mıydın sen?" diye sordu Gabriel.

"Tabii ki danstaydım. Görmedin mi beni hiç? Hangi konuda tartışıyordunuz Molly Ivors'la?"

"Hiçbir konuda. Neden sordun? O mu söyledi tartıştığımızı?"

"Onun gibi bir şey. Şu Bay D'Arcy'ye bir şarkı söyletmeye çalışıyorum. Çok kendini beğenmiş birisi sanırım."

"Tartışma filan olmadı," dedi Gabriel huysuz bir şekilde. "Benden İrlanda'nın batısına bir geziye katılmamı istedi ben de olmaz dedim, hepsi bu."

Heyecan içinde ellerini birbirine kenetleyip olduğu yerde hafifçe zıpladı karısı.

"Oh, ne olur gidelim Gabriel," diye bağırdı. "Galway'i tekrar görmeyi çok isterim."

"Sen istersen gidebilirsin," dedi Gabriel soğuk bir şekilde.

Bir an ona baktıktan sonra Bayan Malins's dönüp "Bayan Malins, buyurun işte sevimli bir koca görün" dedi.

Karısı dans edenlerin arasından geçerek uzaklaşırken Bayan Malins sohbet hiç bölünmemiş gibi Gabriel'e İskoçya'da ne güzel yerler, ne harika manzaralar olduğunu anlatmaya devam ediyordu. Damadı her yıl onları göle götürürmüş de balığa çıkarlarmış. Damadı usta bir balıkçıymış. Bir keresinde kocaman, güzel bir balık yakalamış da oteldeki adam akşama onu pişirmiş onlara.

Gabriel anlatılanları neredeyse hiç duymamıştı. Yemek zamanı yaklaştıkça tekrardan konuşması ve alıntı ile ilgili kafa yormaya başlamıştı. Freddy Malins'in annesinin yanına doğru yaklaştığını görünce Gabriel yerini ona vermek için sandalyesinden kalkıp pencere pervazına çekildi. Oda boşalmış, arka odadan çatal kaşık, tabak çanak sesleri gelmeye başlamıştı bile. Hâlâ salonda olanlar dans etmekten yorulmuş gibi duruyor küçük gruplar halinde sohbet ediyorlardı. Gabriel'in sıcacık, titreyen parmakları pencerenin soğuk camını tıklıyordu. Dışarısı ne kadar soğuktu acaba. Önce nehrin kenarında sonra da parkta yalnız başına yürümek nasıl da güzel olurdu şimdi. Kar ağaçların dallarına uzanmış, Wellington Anıtı'na da parıldayan bir kasket takmış olmalıydı. Yemek masasındansa dışarıda olmak ne kadar, ne kadar da hoş olurdu.

Konuşmasında değineceği noktaları içinden tekrarladı: İrlanda misafirperverliği, hüzünlü anılar, Üç Güzeller,

Paris[*], Browning'den alıntı. Yazısında kullandığı bir ifadeyi içinden tekrar etti: "Düşüncenin azabında bir müzik olduğu hissine kapılıyor dinleyen." Bayan Ivors övgü ile bahsetmişti yazısından. Samimi miydi acaba? Tüm o propagandacılığının arkasında kendine ait bir hayatı var mıydı acaba? Bu geceye kadar aralarında can sıkıcı hiçbir şey geçmemişti. Yemek masasında konuşmasını yaparken kafasını kaldırıp eleştirel, sorgulayıcı gözleriyle ona doğru bakıyor olacağı düşüncesi sinirlerini bozuyordu. Belki de konuşmasını beceremeyişine üzülmeyecekti bile. Aklına bir fikir gelmiş ve bu onu cesaretlendirmişti. Kate ve Julia teyzelerini kastederek şöyle diyecekti: *Bayanlar Baylar, içimizde şimdilerde tükenmekte olan neslin hataları olmuş olabilir ama bana öyle geliyor ki onlar etrafımızda yetişen yeni, ciddi ve hiper-eğitimli neslin sahip olmadığı misafirperverlik, nezaket, insancıllık gibi özelliklere sahiptiler.* Çok güzel: bu Bayan Ivors'a yeterdi. Teyzeleri yalnızca iki cahil yaşlı kadınmış, ne önemi vardı?

Odadaki uğultu dikkatini çekmişti. Bay Browne koluna girmiş başı önde gülümseyen Julia teyzeye centilmence eşlik ederek odanın içine doğru ilerliyordu. Eş zamanlı olmaksızın patlayan bir dizi alkış sesi de eşlik etmişti ona piyanoya kadar. Mary Jane taburedeki yerini alıp, Julia teyze – ki gülümsemiyordu artık – sesi odaya eşit şekilde yayılsın diye hafif yan dönmüş bir şekilde pozisyonunu aldığında yavaş yavaş kesilmişti bu alkışlar. Gabriel çıkarmıştı bu prelütü. Julia teyzenin eski parçalarından

* Üç Güzeller ve Paris Yunan mitolojisinden karakterlerdir – ç.n.

bir tanesiydi bu: *Gelinliği Üzerinde.* Güçlü ve berrak bir tona sahip sesi ortalığı süsleyen notalara büyük bir canlılıkla saldırmıştı. Hızlı bir tempoda söylüyor olmasına rağmen en küçük ilave bir notayı dahi atlamıyordu. Şarkıyı söylenin yüzüne bakmadan yalnızca sese kulak vermek süratli ama güvenli bir uçuşun heyecanını yaşamaya eşdeğerdi. Gabriel diğer herkesle birlikte şarkının bitimde güçlü güçlü alkışlamaya başladı. İçerdeki görünmez yemek masasından da güçlü bir alkış kopmuştu. Öylesine samimi gelmişti ki kulağa bu alkışlar kapağında isminin baş harfleri yazılı deri ciltli eski nota defterini sehpadan almak için eğildiğinde Julia teyzenin yüzüne biraz renk gelir gibi olmuştu. Daha iyi duyabilmek için kafasını yana doğru uzatarak dinlemiş olan Freddy Malins herkes bıraktığında bile hâlâ alkışlıyor, başını yavaşça ağırbaşlı bir edayla tasdikler şekilde sallayan annesine neşe içinde bir şeyler söylüyordu. Sonunda nihayet alkışı daha fazla sürdürmez bir hale gelince yerinden aniden fırlayıp odanın içerisinde Julia teyzenin yanına doğru koşturdu. Elleriyle Julia teyzenin elini tutuyor ve sözlerin kâfi gelmediği veya dilindeki tutukluğun daha fazla bir şeyler söylemesine imkân vermediği anlarda avuçlarındaki bu eli sallayıp duruyordu.

"Biraz önce anneme diyordum ki," diye başladı söze "Sizi hiç ama hiçbir zaman bu kadar güzel şarkı söylerken duymamıştım. Hayır, sesinizin güzelliğini bu geceye kadar asla fark etmemiştim. İnanabiliyor musunuz buna, ha, inanabiliyor musunuz? Gerçeği söylüyorum. Namusum ve şerefim üzerine yemin ederim ki gerçeği

söylüyorum. Sesinizin hiç bu denli canlı, bu denli... bu denli berrak ve canlı olduğunu hiç duymamıştım." Julia teyzenin yüzünde kocaman bir gülümseme belirdi ve elini Freddy Malins'in avuçlarının içinden kurtarırken kendisine yapılan iltifatlarla ilgili bir şeyler mırıldanıyordu. Bay Browne eliyle Julia teyzeyi göstererek yanındakilere bir şovmen seyircilerine bir dehayı sunuyormuş gibi bir havayla "Bayan Julia Morkan, en son keşfim!" dedi.

Bu söylediğine kendi de katıla katıla gülüyordu ki Freddy Malins ona doğru dönerek "Eğer söylediklerinizde ciddiyseniz hiç de fena bir keşif sayılmaz bu. Benim diyebileceğim tek şey buraya ilk geldiğimden beri bunun yarısı kadar dahi güzel şarkı söylediğini duymamıştım. Tüm kalbimle söylüyorum bunu," dedi.

"Ben de," dedi Bay Browne. "Sanırım sesi bir hayli güzelleşmiş."

Julia teyze omuzlarını silkerek mütevazı bir gururlanmayla "Otuz yıl önceki sesim hiç de fena değildi" dedi.

"Julia'ya hep derdim," dedi vurgulu bir şekilde Kate teyze, "o koroda harcandığını. Ancak benim tavsiyelerime hiç kulak asmazdı."

Asi bir çocuğa karşı sağduyu arayışıyla etrafındakilere doğru döndü. Bu esnada önünde duran Julia teyzenin yüzünde hatırladığı bir şeylerle ilgili belli belirsiz bir gülümseme duruyordu.

"Yoo," diye devam etti Kate teyze, "kimsenin kendine karışmasına izin vermezdi. Sabahtan akşama kadar,

sabahtan akşama kadar didindi durdu o koroda. Noel sabahı bile saat altıda. Ne içindi tüm bunca emek?"

"Tanrıyı onurlandırmak içindi denilemez mi, Kate teyze?" diye sordu Mary Jane gülümseyerek piyano taburesinin üzerinde sağa sola dönerken.

Kate teyze yeğenine doğru hiddetle dönerek "Tanrıyı onurlandırmanın ne olduğunu çok iyi bilirim ben Mary Jane ama papanın hayatları boyunca oralar için saçlarını süpürge etmiş kadınları korolardan çıkarıp yerlerine tıfıl oğlanları koyması pek de onurlu bir davranış olmadı bence. Papa böyle yaptığına göre herhalde Kilise'nin iyiliği için yapmıştır. Ama adil değil bu, Mary Jane, doğru değil."

Kendini iyice öfkelendirmişti ve kardeşinin hakkını savunmaya devam edecekti zira içinde kanayan bir yaraydı bu husus ama dansçıların geri geldiklerini gören Mary Jane uzlaşmacı bir şekilde araya girdi:

"Ama şimdi, Kate teyze, öteki görüşe[*] inanan Bay Browne'un ağzına bir skandal veriyorsun."

Kate teyze inancına yapılan bu gönderme nedeniyle sırıtan Bay Browne'a dönerek acele acele şunları söyledi:

"Yo, papanın haklılığını sorgulamıyorum. Ben yaşlı, ahmak kadının tekiyim; böyle bir şeyi aklımın ucundan dahi geçirmem. Ama sıradan nezaket ve de minnettarlık denilen bir şey var. Julia'nın yerinde ben olsaydım o Peder Healey'in doğrudan suratına derdim ki..."

---

* Öteki görüşle Protestanlık kastediliyor – ç.n.

"Ve bir de Kate teyze," dedi Mary Jane, "hepimiz gerçekten çok acıktık ve açken hepimiz çok kavgacı oluyoruz."

"Ve dilimiz damağımız kuruduğunda da kavgacı oluyoruz" diye ekledi Bay Browne.

"Öyleyse en iyisi yemeğe oturmak," dedi Mary Jane, "tartışmayı da sonrasında bitirmek."

Salon kapısının önündeki sahanlıkta Gabriel karısını bulmuş, Mary Jane de Bayan Ivors'ı yemeğe kalmaya ikna etmeye çalışıyordu. Ancak şapkasını takmış ve mantosunun düğmelerini iliklemekte olan Bayan Ivors kalmamakta kararlıydı. En ufak açlık hissetmiyordu ve gereğinden fazla kalmıştı zaten.

"On dakikacık daha, Molly," dedi Bayan Conroy. "Bu kadarı geç bırakmaz seni."

"İki lokma bir şeyler alsaydın ağzına," dedi Mary Jane, "o kadar dans ettikten sonra."

"Gerçekten kalamam," dedi Bayan Ivors.

"Korkarım çok eğlenemedin bu akşam," dedi Mary Jane umutsuzca.

"Sizi temin ederim, hiç bu kadar eğlenmemiştim," dedi Bayan Ivors, " ama şimdi gerçekten müsaade verin bana gideyim."

"Ama nasıl gideceksin eve?" diye sordu Bayan Conroy.

"Canım, rıhtıma iki adımlık yol."

Gabriel bir an tereddüt ettikten sonra "İzin verirseniz, Bayan Ivors, gerçekten gitmeniz gerekiyorsa sizi eve ben bırakayım."

Ancak Bayan Ivors kaçıp kurtulmuştu aralarından.

"Kesinlikle olmaz," diye seslendi. "Ne olursunuz masaya dönün ve beni merak etmeyin. Kendi başımın çaresine gayet iyi bakabilirim."

"Başına buyruk bir kızsın sen, Molly" dedi Bayan Conroy açık yüreklilikle.

"*Beannacht libh,*"(*) diye kahkahayla bağırdı Bayan Ivors merdivenleri koşar adım inerken.

Mary Jane yüzünde karamsar, kafası karışmış gibi bir ifadeyle arkasından ona doğru bakarken Bayan Conroy merdiven korkuluğu üzerinden eğilmiş dış kapıya kulak veriyordu. Gabriel bu ani ayrılışın sebebinin kendisi olup olmayacağını soruyordu kendine. Ancak kötü bir ruh hali içinde gibi değildi; güle güle ayrılmıştı. Merdivenlerden aşağıya doğru gözü dalmıştı Gabriel'in.

O sırada Kate teyze tıpış tıpış geliverdi yemek odasından. Çaresizlik içinde ellerini ovuşturuyordu.

"Nerede Gabriel?" dedi yüksek sesle. "Nerelere kayboldu bu Gabriel? Orada millet yerini almış bekliyor da kazı kesecek adam yok daha ortada."

"Buradayım işte Kate teyze!" diye seslendi Gabriel aniden kendine gelerek. "Gerekirse kaz sürüsü bile kesmeye hazırım."

Masanın bir ucunda iri yağlı bir kaz yatıyor diğer ucundaysa üzerine maydanoz filizleri dağılmış, buruş buruş bir kâğıdın üzerinde büyük bir jambon yatıyor-

---

* İrlandacada "Allahaısmarladık" yerine kullanılan bir ifade – ç.n.

du. Jambonun dışındaki derisi soyulduktan sonra üzeri kıtır ekmekle sıvanmış, incik kısmına güzel bir fırfır süs sarılmıştı. Jambonun yanında da baharatlı sığır eti vardı. Masanın bu iki birbirine düşman ucu arasında da birbirine paralel dizilmiş garnitür tabakları vardı: minyatür manastır kulesi gibi duran kırmızı ve sarı renkli iki jöle, düz bir tabağın üzerinde duran parça parça muhallebi ile kırmızı meyve reçeli, yaprak şeklinde, kulpu da bu yaprağın dalı gibi olan geniş yeşil bir tabak üzerine konulmuş siyah kuru üzümlerle soyulmuş badem taneleri, yanında ona eşlik eden benzer bir tabağın içinde dört dörtlük duran İzmir inciri, üstüne müskat cevizi serpilmiş krema tabağı, içi sarı ve gümüş rengi yaldızlı kağıtlara sarılı çikolata ve şekerlerle dolu küçük bir kâse ve içinde uzun kereviz sapları bulunan cam bir vazo. Masanın ortasında ise içinde portakallar ve Amerikan elmalarından bir piramit taşıyan ayaklı bir meyve servis tabağının başına muhafız gibi dikilmiş birinde porto diğerinde şeri şarabı olan eski usul iki bodur, kristal sürahi duruyordu. Kapağı kapatılmış konsol piyanonun üzerinde de sarı büyük bir tabağa konulmuş tatlı bekliyordu. Arkasında üniformalarının renklerine göre – önde ilk iki sırada kahverengi ve kırmızı etiketleriyle siyahlar, sonra çapraz kuşaklarıyla en küçük bölük beyazlar – İngiliz birası, siyah bira ve maden suyu şişeleriyle tanzim edilmiş üç bölük duruyordu.

Gabriel masanın başındaki yerine cesurca oturdu ve et bıçağının ağzına baktıktan sonra çatalını kaza iyice sapladı. Usta bir kesici olduğu için ve başka hiçbir şey

onu iyi donatılmış bir masanın başında kendini bulmuş olmasından daha çok memnun etmediği için oldukça rahat hissediyordu.

"Bayan Furlong, size hangi tarafından vereyim?" diye sordu. "Kanat mı, göğüs mü?"

"Göğüsten küçük bir parça."

"Bayan Higgins, ya size?"

"Ha, ne tarafından olursa, hiç fark etmez, Bay Conroy."

Gabriel ile Bayan Daly kaz, jambon ve baharatlı sığır eti dolu tabakları birbirlerine uzatırken Lily elinde beyaz peçetelere sarılı sıcak patateslerin olduğu bir tabakla misafirden misafire dolanıyordu. Mary Jane'in fikriydi bu ve kaza elma sosu da önermişti ayrıca ama Kate teyze elma sossuz, sade fırında kızarmış kazın kendisine hep gayet lezzetli geldiğini, daha kötüsünü yemeye niyeti olmadığını söylemişti. Mary Jane öğrencilerinin başında durup yemeklerin en iyi taraflarından aldıklarından emin olmak istiyordu. Kate ve Julia teyze de erkekler için bira hanımlar içinse maden suyu açıp piyanodan masaya doğru servis ediyorlardı. Kahkahaların, gürültü patırtının iç içe girdiği büyük bir hengâme vardı; birbirinden bir şeyler istemelerin, çatal kaşıkların, şişe mantarları ve cam kapakların çıkardığı sesler birbirine karışıyordu. Gabriel kendi tabağına hiç almadan ilk seferi bitirir bitirmez ikinci porsiyonlar için kazı kesmeye devam etti. Herkesten buna yüksek sesle itirazlar gelince aralıksız koca bir yudum bira içmeye razı oldu zira bu kazı kesme işi epeyce hararetlendirmişti onu. Mary Jane sessizce

yemekteki yerini almıştı ama Kate teyze ile Julia teyze hâlâ masanın etrafında yalpalaya yalpalaya dolanıyor, birbirlerinin ayaklarına dolanıyor, yollarını kesiyor ve umursamadıkları emirler buyuruyorlardı birbirlerine. Bay Browne ve ardından Gabriel oturup yemeklerini yemeleri için yalvarmışlar ama onlar hâlâ yeterince zaman olacağını söylemişlerdi ve bu nedenle en sonunda Freddy Malins ayağa kalkıp Kate teyzeyi kolundan tuttu ve kahkahalar arasında masadaki yerine pat diye oturttu. Kimsenin hiçbir eksiği kalmadığında Gabriel gülerek "Şimdi, görgüsüz zevatın "iç" dediğinden biraz almak isteyen varsa ya şimdi konuşsun ya da sonsuza dek sussun" dedi.

Koro halinde sesler onu yemeğine başlamaya davet ediyordu. Lily de onun için ayırdığı üç patatesle birlikte yanına gitmişti.

"Pekâlâ," dedi Gabriel nazik bir şekilde yemeye hazırlık için birasından bir yudum daha alırken, "bayanlar baylar, birkaç dakikalığına benim varlığımı unutun lütfen."

Yemeye koyuldu ve masadakilerin Lily'nin tabakları toplama sesini bastıran sohbetlerine katılmadı. Sohbetin konusu o zamanlar Theatre Royal'de bulunan opera topluluğuydu. Esmer, kaytan bıyıklı genç bir bey olan tenor Bay Bartell D'Arcy topluluğun baş kontraltosunu çok övüyor ama Bayan Furlong bu kişinin bayağı bir tarzının olduğunu söylüyordu. Freddy Malins de Gaiety pantomiminin ikinci yarısında şarkı söyleyen zenci bir

kabile reisinin hayatında duyduğu en iyi tenor seslerden birisi olduğunu söylüyordu.

"Siz dinlediniz mi?" diye sordu masanın diğer tarafındaki Bay Bartell D'Arcy'ye.

"Hayır," diye cevap verdi Bay Bartell D'Arcy umursamaz bir tavırla.

"Onun hakkında ne düşündüğünüzü merak ediyordum da," diye açıkladı Freddy Malins. "Bence müthiş bir sesi var."

"En güzel şeyleri bulmada Teddy'nin üstüne yoktur," dedi Bay Browne samimi bir şekilde masadakilere.

"Peki, neden böyle bir sese sahip olamasın ki?" diye sordu Freddy Malins sertçe. "Yalnızca zenci olduğu için mi?"

Kimse cevap vermemişti bu soruya, Mary Jane de konuyu meşru operaya geri taşıdı. Öğrencilerinden bir tanesi ona *Mignon* için bir bilet vermişti. Elbette çok güzeldi demişti ama bu ona zavallı Georgina Burns'ü[*] hatırlatmıştı. Bay Browne daha da eskilere gitmiş, Dublin'e gelen eski İtalyan toplulukların soprano ve tenorlarını hatırlamıştı: Tietjens, Ilma de Murzka, Campanini, büyük Trebelli, Giuglini, Ravelli, Aramburo. Ah o günler demişti, işte o günlerde şarkı söylemek neymiş görürdünüz Dublin'de. O bizim Royal'in en üst balkonunun nasıl da her gece tıklım tıklım olduğunu, bir keresinde nasıl da İtalyan bir tenorun *Let Me Like a Soldier Fall*'u sahneye tezahüratlarla tekrar tekrar davet edilip her seferinde tiz

* 19. Yüzyılın son çeyreğinde *Mignon* ve diğer önemli operalarda görev almış ünlü bir soprano – ç.n.

Do'ya çıkarak beş kez söylediğini, balkon delikanlılarının nasıl da bazen coşku içinde önemli bir *prima donna*nın arabasından atları çözüp yerine kendilerini bağlayarak onu sokak sokak dolandırıp oteline götürdüğünü de anlatmıştı. Şimdilerde neden *Dinorah, Lucrezia Borgia* gibi o eski şahane operaları sahnelemiyorlardı artık? Çünkü bunları sahneleyebilecek ses bulamıyorlardı, işte nedeni buydu.

"Ama" diye başladı Bay D'Arcy, "öyle zannediyorum ki bugün de o günküler kadar iyi sesler var."

"Neredeymiş bunlar?" diye sordu Bay Browne muhalif bir şekilde.

"Londra'da, Paris'te, Milano'da," dedi Bay D'Arcy hafif kızgın bir şekilde. "Caruso, mesela, en az bahsettiğiniz tenorlar kadar iyidir gibi geliyor bana, daha iyi değilse bile."

"Öyledir belki de," dedi Bay Browne. "Ama ifade etmeliyim ki bundan gerçekten şüpheliyim."

"Oh, Caruso'yu tekrar dinleyebilmek için her şeyi feda ederdim," dedi Mary Jane.

"Bana sorarsanız," dedi bir kemiği sıyırmakta olan Kate teyze, "tek bir tenor vardı yalnızca. Beni keyiflendiren, yani. Ama sanırım onu hiçbiriniz asla duymamışsınız."

"Kimdi o, Bayan Morkan?" diye sordu Bay D'Arcy nazikçe.

"Adı," dedi Kate teyze, "Parkinson'du. Onu hayatının baharındayken dinlemiştim ve sanırım o döneminde

bir erkeğin gırtlağına konulabilecek en saf tenor sese sahipti."

"Tuhaf," dedi Bay D'Arcy. "Adını bile duymamıştım."

"Evet, doğru, Bayan Morkan haklı," dedi Bay Browne. "Yaşlı Parkinson'u dinlediğimi hatırlıyorum ama benim için çok çok eskilerden o."

"Güzel, saf, tatlı, olgun bir İngiliz tenoru," dedi Kate teyze coşkuyla.

Gabriel de yemeğini bitirdikten sonra koca tatlı kabı masaya taşındı. Çatal kaşık sesleri duyulmaya başlandı tekrar. Gabriel'in karısı tatlıdan kaşık kaşık koyduğu tabakları masaya doğru uzatıyordu. Masanın ortasına geldiklerinde üzerlerini ahududu, portakal jölesi ya da muhallebi ve reçelle dolduran Mary Jane'in eline geçiyordu bu tabaklar. Tatlı Julia teyzenin eseriydi ve dört bir yandan övgüler alıyordu bunun için. Ama kendisi üstünün yeterince kızarmadığını, renginin daha kahverengi olması gerektiğini söylemişti.

"Valla, Bayan Morkan, umarım," dedi Bay Browne, "ben yeterince kahverengiyimdir sizin için çünkü malumunuz, baştan aşağı Brown'um[*] ben."

Gabriel dışında tüm beyler Julia teyzeye iltifat olsun diye tadına baktılar tatlının. Gabriel hiçbir zaman tatlı yemediğinden ona da kereviz sapları kalmıştı. Freddy Malins de bir kereviz sapı alıp tatlısıyla birlikte yemişti.

---

* Burada orijinal İngilizce metinde Bay Browne'un soy isminin İngilizce deki kahverengi anlamına gelen "brown" kelimesiyle eş telaffuzlu oluşu ile ilgili bir kelime oyunu yapılıyor - ç.n.

Kereviz sapının kan için çok mühim olduğunu duymuştu, bu aralar o da doktor gözetimindeydi. Yemek boyunca sesini çıkarmayan Bayan Malins oğlunun haftada bir gibi Melleray Dağı'na gidiyor olduğunu söyledi. Sonrasında masadakiler Melleray Dağı'ndan, havanın orada ne denli zindeleştirici olduğundan, keşişlerin ne denli misafirperver olduklarından ve konuklarından tek metelik dahi almadıklarından konuşmaya başlamışlardı.

"Yani demek istediğiniz," diye başladı söze Bay Browne şaşkınlık içinde, "vatandaşın biri oraya elini kolunu sallayarak gidip yediği önünde yemediği arkasında oteldeymiş gibi kaldıktan sonra tek metelik ödemeden geri gelebilir mi?"

"Ama çoğu insan ayrılırken manastıra biraz bağış yapıyor," dedi Mary Jane.

"Keşke bizim kilisenin de böyle biri yeri olsaydı," dedi Bay Browne açık yüreklilikle.

Keşişlerin hiç konuşmamasına, sabah saat ikide uyanmalarına ve tabutlarında uyumalarına çok şaşırmıştı. Neden bu şekilde yapıyorlar diye sordu.

"Tarikatın kuralları böyle," dedi Kate teyze tavizsiz bir tavırla.

"Tamam, ama niçin böyle?" diye sordu Bay Browne.

Kate teyze kurallar böyle diye tekrarladı, işte o kadar. Bay Browne hâlâ anlamamış duruyordu. Freddy Malins elinden geldiğince ona izah etmeye çalışıyor keşişlerin dünyadaki diğer tüm günahkârların günahlarının telafisi için uğraştıklarını söylüyordu. Açıklama

çok net gelmemişti zira Bay Browne sırıtarak "Fikri bir hayli beğendim ama tabut yerine yaylı yatak kullansalar olmaz mıydı?"

"Tabut," dedi Mary Jane, "onlara nihai sonlarını hatırlatmak için."

Konu can sıkıcı bir hal alınca masanın sessizliğinde gömülüp kayboldu. Bu esnada Bayan Malins yanında oturana fısıldayarak "Çok iyi adamlar bu keşişler, çok dini bütün adamlar" diyordu.

Kuru üzümler, bademler, incirler, elmalar, portakallar, çikolatalar, şekerler masada elden ele dolanmaya başlamıştı. Julia teyze de tüm misafirleri porto ya da şeri şarabı almaya davet ediyordu. İlkin ikisinden de almadı Bay D'Arcy ama yanında oturanlardan birisi dürtüp kulağına bir şeyler fısıldadıktan sonra kadehinin doldurulmasına razı oldu. Kadehler son sefer doldurulyorken sohbet de yavaş yavaş sona ermişti. Yalnızca şarabın ve de gıcırdatılan sandalyelerin bozduğu bir sessizlik başlamıştı. Bayan Morkanların üçünün birden gözleri masanın örtüsündeydi. Biri bir iki kez öksürmüş sonrasında da birkaç beyefendi sessizliğin gelişini işaret edercesine parmaklarıyla hafif hafif masaya vurmuşlardı. Sessizlik geldi ve Gabriel sandalyesini geriye itip ayağa kalktı.

Masaya vuruş sesleri aniden cesaretle yükselmiş ve ardından hepten susmuştu. Gabriel titremekte olan on parmağını masa örtüsüne koymuş etrafa gergin gergin gülümsüyordu. Yukarı doğru çevrilmiş bir dizi surat görünce bakışlarını o da avizeye doğru çevirdi. Piyano

bir vals bestesi çalıyor, salonun kapısına sürtünen etekleri duyabiliyordu. Belki de birileri dışarıda karların üstünde rıhtımda durup ışıklı pencerelere bakarak vals müziği dinliyorlardı. Hava oralarda tertemizdi. Ötede kardan dalları ağırlaşıp sarkan ağaçların bulunduğu park vardı. Wellington Anıtı Fifteen Acres'ın bembeyaz arazisi üzerinden batıya doğru parıldayan pırıl pırıl kardan bir kasket giymiş olmalıydı.

Sözlerine şöyle başladı:

"Bayanlar Baylar,"

"Geçtiğimiz yıllarda olduğu gibi bu akşam da ziyadesiyle memnuniyet verici bir vazife bana nasip oldu. Ama öyle bir vazife ki bu korkarım hitabet konusundaki zayıf yeteneğim hiç de uygun düşmeyecek bu işe."

"Hayır! Bu doğru değil!" dedi Bay Browne.

"Ama buna rağmen, sizlerden bu akşam sadece iyi niyetime bakarak bu akşamla ilgili duygularımı kelimelerle sizlere ifade etmeye çalışırken dikkatlerinizi bir süreliğine bana vermenizi diliyorum."

"Bayanlar Baylar, bu, bu misafirperver çatı altında, bu misafirperver sofra etrafında ilk bir araya gelişimiz değil. Bazı malum değerli hanımefendilerin misafirperverliklerini ilk kez tadan – yoksa daha ziyade bunun kurbanı olan mı deseydim – kişiler değiliz."

Koluyla havada bir daire çizdikten sonra durdu. Herkes, kimisi gülümseyerek kimisi kahkahalar atarak Kate teyze, Julia teyze ve Mary Jane'e doğru bakıyordu. Onlarsa duydukları kıvançtan kıpkırmızı kesilmişlerdi.

Gabriel daha da cüretkâr bir şekilde devam etti sözlerine:

"Her geçen yıl daha da derinden anlıyorum ki misafirperverlik kadar ülkemizi onurlandıran ve ülkemizin sıkı sıkıya muhafaza etmesi gereken başka bir gelenek yok. Benim tecrübeme göre modern dünyada (ki epey bir yer gördüğümü söyleyebilirim) başka bir örneği yok bu geleneğimizin. Bazıları belki de bunun övünülecek bir şey olmaktan çok bizim için bir zaaf olduğunu iddia edebilirler. Ama öyle dahi olsa benim bakışıma göre bu asil ve tahminime göre aramızda uzun müddet yaşayacak bir zaaftır. En azından bir şeyden eminim. Biraz önce bahsettiğim değerli hanımefendiler bu çatı altında var oldukça – ki gönülden temenni ederim ki önümüzdeki nice uzun yıllar boyunca hep var olurlar – atalarımızın bize miras bıraktığı ve bizim de çocuklarımıza bırakmamız gereken samimi, gönülden, incelikli İrlanda misafirperverliği hep canlı kalacaktır.

Gönülden tasdik edişlerin uğultusu yükselmişti masadan. Bayan Ivors'ın orada olmayışı ve saygısızca ayrılışı geçmişti Gabriel'in aklından aniden. Kendine olan özgüveniyle devam etti:

"Bayanlar Baylar,"

"Yeni bir nesil, gücünü yeni fikirlerden ve yeni prensiplerden alan bir nesil doğuyor içimizden. Bu yeni fikirlere ciddi ve hevesli yaklaşan bir nesil bu ve kimi zaman yanlış yönde olsa bile heveslerinin ekseriyetle gönülden olduğunu düşünüyorum. Ancak kuşkucu ve de deyim yerindeyse düşüncenin azabında bir çağda

yaşıyoruz. Bu nedenle bazen bu eğitimli ya da dahası hiper-eğitimli yeni neslin eskilerin insancıllık, misafirperverlik, nezaket özelliklerini taşımayacağı endişesini duyuyorum. Bu gece geçmişin tüm o büyük şarkıcılarının isimlerini duymak itiraf etmeliyim ki bana dar bir dünyada yaşıyor olduğumuz hissine kapılmamı sağladı. O günlere, mübalağasız, geniş günler diyebiliriz. Artık hatırlanmayacak kadar uzaklarda olsalar da en azından ümit edelim ki bu tür toplantılarla o günleri hâlâ övgü ve muhabbetle anacak, dünyanın unutulup gitmelerine kolay kolay izin vermeyeceği o göçüp gitmiş büyük kişilerin hatıraları hâlâ kalbimizde canlı kalacaktır."

"Ha yaşa! Ağzına sağlık!" dedi Bay Browne yüksek sesle.

"Ancak," diye devam etti Gabriel sesini yumuşatarak, "bu tür toplantılarda, her zaman, akıllarımıza gelen hüzünlü hatırlar da olur: geçmişin, gençliğimizin, değişimlerin, bu gece burada özlemini duyduğumuz yüzlerin hatırları... Bahtımızın yollarına serpilmiş böyle pek çok hazin hatıra vardır ki sürekli bunlara kafa yormaya kalksak yaşayanlar arasındaki işlerimizi sürdürebilmemiz için gereken cesareti bulamazdık. Hepimizden hakkıyla yoğun gayret göstermemizi isteyen yaşayan görevlerimiz, yaşayan duygularımız var bizim."

"İşte bu nedenle ben geçmişe takılıp kalmayacağım. Kasvetli, ahlaki nutukların bu akşam burada aramıza girmesine müsaade etmeyeceğim. Bizler gündelik hayat telaşelerimizden kısa bir süreliğine uzaklaşmak için burada bir araya geldik. Burada kardeşlik ruhu içinde

ayrıca bir nebze de *yoldaşlık* ruhu içinde olan arkadaşlar, meslektaşlar olarak ve – ne isim versem acaba onlara? – Dublin müzik dünyasının Üç Güzellerinin misafirleri olarak toplandık."

Bu atıf ile birlikte masadan büyük bir alkış ve kahkaha koptu. Julia teyze sırayla yanında oturanlara Gabriel'in ne dediğini soruyordu, ama nafile.

"Bizim Üç Güzeller olduğumuzu söylüyor, Julia teyze," dedi Mary Jane.

Julia teyze anlamamış ama yine de gülümseyerek kafasını kaldırıp Gabriel'e doğru bakmıştı. Gabriel aynı şekilde devam ediyordu:

"Bayanlar Baylar,"

"Bu akşam ben sizlere bir seferinde Paris'in oynadığı rolü oynamaya kalkışmayacağım. İkisi arasında bir tercih yapmayacağım. Bu hem kırıcı hem de benim biçare güçlerimin ötesinde bir vazife olurdu. İster iyi, aşırı iyi kalpliliği onu tanıyan herkesin dilinde olan baş ev sahibemizin kendisini isterse sürekli genç kalabilme yeteneğine sahip ve şarkı söyleyişi bu akşam hepimize sürpriz olmuş olması gereken ve hepimize ilham veren kız kardeşini veya son ama son derece önemli olarak yetenekli, güler-yüzlü, çalışkan ve yeğenlerin en tatlısı en genç ev sahibemizi düşündüğümde... Sırayla onlara baktığımda, itiraf etmeliyim ki, bayanlar baylar, ödülü hangisine vermem gerektiğini bilemiyorum."

Gabriel başını eğip teyzelerine doğru baktı. Julia teyzenin yüzündeki kocaman gülücüğü ve de Kate teyzenin dolan gözlerini görünce konuşmasının son

bölümüne gelmek için acele etmeye başladı. Masadaki herkes beklenti içinde parmaklarıyla kadehlerine dokunuyorken Gabriel porto şarabı dolu kadehini kahramanca havaya kaldırıp yüksek sesle şunları söyledi:

"Kadehlerimizi üçü için birden kaldıralım. Sağlıklı, bereketli, uzun ömürlü, mutlu ve rahat içinde olsunlar diye içelim ve dileyelim ki mesleklerindeki gurur verici ve alın terleriyle kazandıkları yerlerini ve de kalbimizde edindikleri onur ve sevgi dolu yerlerini daha nice seneler muhafaza etsinler."

Misafirlerin hepsi ellerinde kadehleriyle birlikte ayağa kalktıktan sonra yüzlerini oturmakta olan üç hanımefendiye doğru dönüp Bay Browne'un liderliğindeki bir koro halinde şu şarkıyı söylediler:

Neşeli ve sevimliler
Neşeli ve sevimliler
Neşeli ve sevimliler
Ki tersi söylenemez.

Kate teyze mendilini bezin hakkını vererek kullanıyordu. Julia teyze bile etkilenmiş görünüyordu. Şarkı söyleyenler müzikli bir konferanstalarmış gibi birbirlerine dönüp bastıra bastıra şunları söylerken Freddy Malins de tatlı çatalıyla tempo tutuyordu:

Yalan söylemedikçe,
Yalan söylemedikçe.

Ardından onları ağırlayan ev sahibelerine bir kez daha dönüp şarkıya devam ettiler:

Neşeli ve sevimliler
Neşeli ve sevimliler
Neşeli ve sevimliler
Ki tersi söylenemez.

Freddy Malins havaya kaldırdığı çatalıyla şeflik yapıyorken, sonrasında gelen ve uzun süre kesilmeyen alkış ve tezahüratlara yemek odasının dışındaki diğer misafirler de katılmışlardı.

* * *

İnsanın içine işleyen sabah ayazı beklemekte oldukları evin holüne dolduğunda Kate teyze "Biri kapıyı kapatsın. Bayan Malins soğuktan şifayı kapacak" dedi.

"Ama Browne orada, Kate teyze," dedi Mary Jane.

"Browne nerede değil ki?" dedi Kate teyze alçak bir ses tonuyla.

Mary Jane bu tonla söyleyişine gülmüştü.

"Sahiden de," dedi Mary Jane cilveli bir şekilde, "her yere yetiyor."

"Tüm Noel boyunca," dedi Kate teyze aynı ses tonuyla, "her iş için hep hazır ve nazırdı, havagazı gibi."

Kendi söylediğine kendi de tatlı tatlı gülmüştü bu sefer ve ardından hemen eklemişti:

"Mary Jane, söyle de içeri gelsin, kapıyı da kapat. İnşallah duymamıştır dediklerimi."

O esnada dış kapı açıldı ve Bay Browne eşikten içeri girdi. Ortadan ikiye ayrılacakmış gibi gülüyordu. Üzerinde yakası ile manşetleri sahte astragandan uzun yeşil bir palto ve başında kürklü oval bir şapka vardı. Evin içine kadar giren tiz, uzun bir ıslık sesinin geldiği karla kaplı rıhtımı işaret ediyordu.

"Teddy Dublin'deki tüm arabaları çağıracak," dedi.

Gabriel paltosunu üzerine giymeye uğraşır bir vaziyette holdeki ofisin arka tarafındaki küçük odadan çıktı, hole bir göz gezdirip "Gretta inmedi mi hâlâ aşağıya?" diye sordu.

"Üstünü giyiyor, Gabriel," dedi Kate teyze.

"Yukarıda piyanoyla oynayan kim?" diye sordu Gabriel.

"Kimse. Herkes gitti."

"Yoo, hayır Kate teyze," dedi Mary Jane. Bartell D'Arcy ile Bayan O'Callaghan ayrılmadılar henüz.

"Birisi bir şekilde piyanoyla oynuyor," dedi Gabriel.

"Mary Jane Gabriel ile Bay Browne'a bakıp titreyerek "Siz iki beyefendinin bu şekilde sarınıp sarmalandığını görünce bana üşüme geliyor. Bu saatte eve gitmek mi... sizin yerinizde olmayı hiç istemezdim."

"Benim hali hazırda dağlarda, tepelerde doludizgin yürümekten ya da dingilleri arasında kamçıyı yedikçe hızlanan bir at bulunan bir arabayla süratli bir yolculuktan daha fazla hoşuma gidecek bir şey yok," dedi Bay Browne dirayetli bir şekilde.

"İyi bir atımız ve koşum takımımız vardı zamanında," dedi Julia teyze hüzünlü bir şekilde.

"Hafızlarımızdan asla silinmeyecek olan Johnny," dedi Mary Jane gülerek.

Kate teyze ile Gabriel de güldüler.

"Niye, neydi Johnny'yi bu kadar mükemmel kılan?" diye sordu Bay Browne.

"Son zamanlarında herkesçe büyük bey diye bilinen" diye açıklamaya başladı Gabriel, "büyük babamız rahmetli Patrick Morkan tutkal kazancısıydı."

"Yoo, bir saniye, Gabriel," dedi Kate teyze gülerek, "nişasta değirmeni vardı onun."

"Tutkal ya da nişasta, neyse artık, büyük beyin Johnny isminde bir atı vardı. Johnny değirmeni döndürmek için hiç durmadan yürüyerek büyük beyin değirmeninde çalışırdı. Buraya kadar her şey çok güzel ama şimdi Johnny'nin başına gelen trajik şeyi duyacaksınız. Güzel mi güzel bir gün büyük bey üst sınıf kimselerle birlikte parktaki bir askeri geçit töreninde atıyla yer almayı ister.

"Tanrı günahlarını bağışlasın," dedi Kate teyze şefkatli gözlerle.

"Âmin," dedi Gabriel. "Derken büyük bey, dediğim gibi, Johnny'ye koşum takımını vurduktan sonra en güzel silindir şapkasını, en harika yakalığını giyerek şaşalı bir şekilde Back Lane civarında bir yerlerde olan ata yadigârı malikânesinden at arabasıyla yola koyulur."

Herkes, Bayan Malins bile Gabriel'in anlatış tarzına gülüyordu. Kate teyze de "Ama öyle değil, Gabriel,

esasında Back Lane'de yaşamıyordu. Yalnızca değirmeni oradaydı" diye düzeltti.

"Ecdadından kalma malikâneden çıkıp Johnny ile birlikte yola devam eder," diye devam etti sözlerine Gabriel. Johnny King Billy heykelini görene dek her şey çok güzeldir. Sonrasında ya King Billy'nin bindiği ata âşık olduğundan ya da yine değirmene geldiğini zannettiğinden, her nedense, heykelin etrafında tur atmaya başlar."

Gabriel ayağında lastik galoşlarıyla çevredekilerin kahkahaları eşliğinde holün ortasında bir daire çizerek yürümeye başladı.

"Döndükçe döner, döndükçe döner" diye devam etti Gabriel, "ama çok fiyakalı olan büyük bey, bir hayli kızmıştır bu duruma. *Durmayın, devam edin bayım! Ne yapmaya çalışıyorsunuz, bayım? Johnny! Johnny! Hiç yapmadığı bir davranış bu! Bu atı anlayamıyorum.*"

Gabriel'in olayı taklit edişinden sonra kopan kahkaha tufanı dış kapıdan yankılanan bir tokmak sesi ile kesintiye uğradı. Mary Jane koşarak kapıya bakmaya gitmiş ve kapıdaki Freddy Malins'i içeri almıştı. Neredeyse ensesine kadar indirdiği şapkası ve soğuktan hörgüç gibi kabarmış omuzları ile onca uğraşın ardından Freddy Malins ağzından burnundan buharlar çıka çıka soluklanıyordu.

"Yalnızca tek bir araba bulabildim," dedi.

"Dert değil, rıhtımda bir tane daha buluruz biz," dedi Gabriel.

"Evet," dedi Kate teyze. "Bayan Malins'i cereyanda bekletmeyelim en iyisi."

Oğlu ve Bay Browne Bayan Malins'e yardım edip kapının önündeki basamaklardan aşağıya indirdiler ve ardından kaldırarak sayısız manevradan sonra arabaya bindirdiler. Ardından Freddy Malins de tırmanarak arabanın içine girdi ve Bay Browne'un tavsiyeleri eşliğinde annesini koltuğa yerleştirmek için epeyce uğraştı. Nihayet koltuğa rahatça oturtulabilince Freddy Malins Bay Browne'u da arabaya çağırdı. Epeyce bir kuru gürültüden sonra Bay Browne de arabaya biniverdi. Arabacı çuhasını dizlerine örttükten sonra adresi öğrenmek için arkaya doğru eğildi. Karambol konuşmalar iyice artmış ve ikisi de kafasını arabanın bir penceresinden dışarıya sarkıtmış olan Freddy Malins ve Bay Browne farklı farklı yerler için talimat veriyorlardı arabacıya. Mesele yol üstünde Bay Browne'un nerede bırakılacağının tam olarak belirlenemeyişinden kaynaklanıyordu. Kate teyze, Julia teyze ve Mary Jane de eşikte durmuş alternatif istikametlerle, itirazlarla, alabildiğine kahkahalarla tartışmaya katılıyorlardı. Freddy Malins ise gülmekten konuşamıyordu. Şapkasını tehlikeye atarak kafasını her an bir sokuyor bir çıkarıyor, annesine tartışmanın nereye vardığı ile ilgili bilgiler veriyordu ta ki sonunda Bay Browne şamatadan şaşkına dönmüş arabacıya bağırıp "Trinity Fakültesini biliyor musun?" diye sorana kadar.

"Biliyorum, efendim," dedi arabacı.

"O halde, Trinity Fakültesinin kapılarına doğru bas kırbacı," dedi Bay Browne, "sonrasında nereye gideceğini söyleriz. Tamam mı?"

"Tamam, efendim," dedi arabacı.

"Uç bakalım Trinity Fakültesine."

"Hemen, efendim," dedi arabacı.

Arabacı kırbacını vurdu atın sırtına ve kahkaha korosu ve uğurlamalar eşliğinde tıkır tıkır gitmeye başladı araba rıhtım boyunca.

Gabriel diğerleriyle birlikte inmemişti kapıya. Holün loş bir bölümünden merdivenlere bakıyordu. Birinci merdiven kolunun yanında da bir kadın duruyordu, yine hafif karanlıkta. Kadının yüzünü göremiyor ama karanlığın siyah-beyaz gösterdiği eteğinin kızıl toprak ve somon pembesi pilelerini görebiliyordu. Karısıydı bu. Merdiven korkuluğuna yaslanmış bir şeyler dinliyordu. Gabriel karısının durağanlığına şaşırmış, odaklanmaya çalışarak kulağını müziğe vermeye uğraşıyordu. Ancak basamakların başında cereyan eden gülüşme ve münakaşaların gürültüsü, piyanoda takılıp kalmış birkaç nota ile şarkı söyleyen bir adamdan gelen bir iki nota dışında pek de bir şey duyamıyordu.

Yukarıdan gelen sesin söylediği şarkının havasına girmeye çalışarak ve karısını süzerek holün karanlığında sessizce duruyordu. Sanki bir şeylerin sembolüymüşçesine karısının duruşunda bir zarafet ve gizem vardı. Uzaklardan gelen bir müziği dinleyerek karanlıkta merdivenlerde duran bir kadın neyin sembolüdür diye sordu kendine. Ressam olsaydı bu şekilde resmederdi onu. Mavimsi

şapkası, karanlıkta saçlarının aldığı bronzluğu ve eteğinin koyu renkli pileleri açık renkli olanlarını ortaya çıkaracaktı. *Uzaklardan Gelen Müzik* derdi bu tablonun adına, eğer ressam olsaydı.

Dış kapı kapanmış Kate teyze, Julia teyze ve Mary Jane gülmeye devam ede ede holde yürümeye başlamışlardı.

"Ya bu Freddy ne fena bir adam, öyle değil mi?" dedi Mary Jane. "Çok fena."

Gabriel suskunluğunu bozmamış yalnızca merdivenlerde karısının durmakta olduğu yere doğru dikkatini vermişti. Dış kapı kapandığından şarkıyı söyleyenin sesi ve piyano daha net bir şekilde duyulabiliyordu. Gabriel herkesin sessiz olması için elini havaya kaldırdı. Şarkı eski bir İrlanda makamında söyleniyor duruyordu ve de şarkıyı söyleyen hem sözleriyle hem de sesiyle ilgili tereddütlü görünüyordu. Aradaki mesafe ve şarkıyı söyleyenin sesinin boğukluğu nedeniyle dertli bir hâl alan ses kederli ifadelerle dolu parçanın havasını hafifçe ortaya çıkartabiliyordu.

Ah, yağmur düşüyor ağırlaşan saçlarıma
Çiy ıslatıyor tenimi
Bebeğim, buz gibi serilmiş...

"Aa!" diye irkildi Mary Jane. "Bu söyleyen Bartell D'Arcy. Bütün gece hiç söylemeden durmuştu. Gitmeden önce bir şarkı isteyeceğim ondan."

"İste, iste, Mary Jane," dedi Kate teyze.

Aralarından sıyrılarak merdivenlere doğru koşmaya başladı Mary Jane ama daha oraya varmadan şarkı söyleme kesilmiş ve piyanonun kapağı birdenbire kapatılmıştı.

"Aaa! Tüh!" diye feryat etti Mary Jane. "Aşağıya mı geliyor, Gretta?"

Gabriel karısının evet diye cevap verdiğini duymuş ve kendilerine doğru geliyor olduğunu görmüştü. Birkaç adım arkasında Bay Bartell D'Arcy ile Bayan O'Callaghan vardı.

"Ama Bay D'Arcy," diye seslendi Mary Jane, "hepimiz sizi dinlemenin zevkiyle mutluluktan havalara uçmuşken bu yaptığınız tamamıyla acımasızca bir davranış."

"Bütün gece başının etini yedim durdum," dedi Bayan O'Callaghan, "Bir yandan da Bayan Conroy ama feci üşüttüğünden şarkı söyleyemeyeceğini söyledi bize."

"Hadi ama Bay D'Arcy," dedi Kate teyze, "koca bir beyaz yalan bu söylediğiniz."

"Sağır mısınız bakın karga gibi boğuk çıkıyor sesim?" dedi Bay D'Arcy kaba bir şekilde.

Apar topar holdeki küçük odaya gidip paltosunu giydi. Kabalığından ötürü apışıp kalan diğerleri söyleyecek bir söz bulamıyorlardı. Kate teyze alnını kırıştırıp diğerlerine konuyu değiştirmeleri için kaş göz ediyordu. Bay D'Arcy kaşlarını çatmış itina ile atkısını sarıyordu boynuna.

"Havadan oluyor," dedi Julia teyze kısa bir sessizliğin ardından.

"Doğru, herkeste var bu üşütme," dedi Kate teyze hızlı bir şekilde, "herkeste."

"Dediklerine göre," diye başladı söze Mary Jane, "son otuz yıldır böyle kar görülmemiş ve bu sabah gazetede okuduğum bir yazıya göre İrlanda genlinde hâkimmiş bu kar yağışı."

"Kar manzarasını çok severim" dedi Julia teyze hüzünlü bir şekilde.

"Ben de," dedi Bayan O'Callaghan. "Yerde kar olmayınca Noel'in tadı çıkmıyor sanki."

"Ama zavallı Bay D'Arcy kardan pek hoşlanmıyor," dedi Kate teyze gülümseyerek.

Sarınıp sarmalanmış, düğmeleri iliklenmiş bir şekilde küçük odadan çıkıp gelen Bay D'Arcy sesinde pişmanlık dolu bir havayla üşütmesinin mazisini anlattı. Herkes talihsizlik olmuş diyor, tavsiyeler veriyor ve gece ayazında boğazına dikkat etmesi hususunda özellikle ısrar ediyordu. Gabriel dönen muhabbete katılmayan karısına doğru bakıyordu. Tozlu vasistasın tam altında duruyordu karısı ve gaz lambasının alevi birkaç gün önce şöminenin ateşinde kuruttuğunu gördüğü saçlarının parlak bronz rengini ışıl ışıl aydınlatıyordu. Etrafında konuşulanların farkında değil gibi aynı vaziyette duruyordu. Sonunda onlara doğru döndüğünde Gabriel yüzüne renk geldiğini ve gözlerinin parıldadığını görmüştü. Aniden yüreğinden sıçrayan bir sevinç kaplamıştı içini.

"Bay D'Arcy," diye seslendi, "söylediğiniz o türkünün adı neydi?"

"*Aughrimli Kız*," diye cevap verdi Bay D'Arcy, "ama sözlerini tam olarak hatırlayamadım. Niçin sordun? Biliyor muydun bu türküyü?"

" *Aughrimli Kız*," diye tekrar etti Gretta. "Hayır, hatırlayamadım bu ismi."

"Çok güzel bir parça," dedi Mary Jane. "Bu gece sesinizin yerinde olmamasına hayıflanıyorum."

"Yeter arttık, Mary Jane," dedi Kate teyze. "Üzme Bay D'Arcy'yi. Üzülmesine müsaade etmeyeceğim."

Herkesin ayrılmaya hazır olduğunu görünce vedalaşmaların yapıldığı kapıya doğru sürdü hepsini:

"Hadi, iyi geceler Kate teyze. Ellerine sağlık bu harika akşam içim."

"İyi geceler, Gabriel. İyi geceler, Gretta."

"İyi geceler, Kate teyze. Her şey için ellerine sağlık. İyi geceler, Julia teyze."

"Ah, iyi geceler, Gretta. Görmedim seni."

"İyi geceler, Bay D'Arcy. İyi geceler, Bayan O'Callaghan."

"İyi geceler, Bayan Morkan."

"Hadi, tekrar iyi geceler."

"Herkese iyi geceler. Güle güle."

"İyi geceler, iyi geceler."

Sabah saatleriydi ama gün henüz ışımamıştı. Sönük, kükürt rengi bir ışık vardı evlerin ve nehrin üzerinde ve de gökyüzü alçalıyor gibiydi. Yerler yarı erimiş kardan vıcık vıcıktı ve yalnızca çatılarda, rıhtımın duvarlarında ve demir çitlerin üzerinde parça parça kar duruyordu. Sokak lambaları hâlâ kızıl kızıl yanıyordu bu kasvetli havada

ve nehrin öte tarafında Four Courts sarayı ağırlaşmış gökyüzü karşısında tehditkâr bir şekilde duruyordu.

Kahverengi bir kutudaki ayakkabılarını kolunun altında sıkıştırmış, elleriyle de eteğini çamurdan yukarıya doğru kaldırarak Gabriel'in önü sıra Bay Bartell D'Arcy ile birlikte yürüyordu Gretta. Herhangi bir zarafet kalmamıştı görünüşünde ama Gabriel'in gözleri hâlâ parıldıyordu mutluluktan. Damarlarındaki kanın tazyiki artmış ve aklından ne fikirler kalkmıştı ayağa... gururlu, keyifli, narin, yiğit.

Önü sıra o kadar narin o kadar dimdik bir şekilde yürüyordu ki arkasından sessizce koşarak omuzlarından tutup kulağına sersemce, sevgi dolu bir şeyler söylemeyi arzulamıştı. O kadar kırılgan görünüyordu ki gözüne onu bir şeylerden koruyup ardından onunla baş başa kalmayı arzuluyordu. Birlikte gizlice yaşadıkları özel anları yıldızlar gibi parıldıyordu hafızasında. Kahvaltı kupasının yanında mor bir zarf duruyor, o da onu eliyle okşuyordu. Sarmaşıkta kuşlar cıvıldıyor, güneş vuran perdenin gipürü döşemenin üzerinde pırıl pırıl parıldıyordu: mutluluktan yemek yiyecek hali yoktu. Kalabalık platformun üzerinde duruyorlardı ve Gabriel karısının eldiveninin sıcacık avuç içine bir bilet yerleştiriyordu. Beraberce soğukta durmuş, harlı bir fırının başında şişe yapan bir adamı seyrediyorlardı kafesli bir pencerenin arkasından. Hava çok soğuktu. Soğukta mis gibi kokan yüzü onunkine yakın duruyordu ve ansızın fırının başındaki adama seslenivermişti:

"Ateş sıcak mı, bayım?"

Ancak fırının gürültüsünden dolayı adam onu duyamamıştı, iyi ki. Kaba bir karşılık verebilirdi çünkü.

Yüreğinden öncekinden daha da sıcak bir sevinç dalgası fırlamış, sıcacık bir hisle damarlarında dolanmaya başlamıştı. Hani o kimseciklerin bilmediği ve asla öğrenemeyeceği, birlikte geçirdikleri anlar sıcacık yıldız parıltıları gibi ortalığa saçılmış ve hafızasını aydınlatmıştı. O anları ona hatırlatmayı, sıkıcı birlikteliklerini ona unutturmayı ve yalnızca coşku içinde geçirdikleri anları hatırlamasını yürekten istiyordu. Zira senelerin ne kendisinin ne de onun heyecanını söndürebildiğini düşünmüyordu. Çocukları, yazarlığı, onun evi idare edişi ruhlarının ateşini söndürmeye yetmemişti. Ona o zamanlar yazdığı bir mektupta şunları söylemişti: *Bu gibi kelimeler neden bana hayli ruhsuz ve soğuk geliyor? Senin ismin olabilecek derecede hoş bir kelimenin var olmayışı sebebiyle olabilir mi acaba?*

Uzaktan gelen müzik gibi yıllar önce kaleme aldığı bu kelimeler geçmişten kopup geliyordu ona doğru. Onunla baş başa kalmaya can atıyordu. Herkesler ayrıldığında, bir o bir de kendisi olunca otel odalarında, işte o zaman baş başa kalmış olacaklardı. Ona yumuşak bir ses tonuyla "Gretta!" diye seslenecekti.

İlkin duymayacaktı belki, soyunuyor olacaktı. Derken sesindeki bir şey cezbedecekti onu. Dönüp ona bakacaktı...

Winetavern Sokağının dönemecinde bir araba bulduular. Arabanın tıkırdama sesinden memnundu zira sohbet etmekten kurtarıyordu bu onu. Karısı pencereden dışarıyı

izliyor ve yorgun görünüyordu. Diğerleri de dışarıdaki binaları veya sokakları işaret ederek üç beş kelimeden fazla etmiyorlardı. Sabahın kasvetli gökyüzünün altında at tekerlerin arkasından tıkırdayarak gelen kompartımanı çekerek yorgun bir şekilde dörtnala koşuyordu ve Gabriel yine bir keresinde onunla birlikte bir arabanın içindeydi, dörtnala koşuyordu araba gemiyi yakalamaya, dörtnala koşuyordu balaylarına.

Araba O'Connel Köprüsüne vardığında Bayan O'Callaghan "Dediklerine göre beyaz bir at görmeden asla geçmezmişsiniz O'Connel Köprüsünün üzerinden," dedi.

"Bu seferlik ben beyaz bir adam görüyorum," dedi Gabriel.

"Nerede, hani?" diye sordu Bay Bartell D'Arcy.

Gabriel üzerinde öbek öbek kar bulunan heykeli gösterdi. Ardından onu tanıyormuşçasına başını sallayıp eliyle selamladı.

"İyi geceler, Dan," dedi neşeli bir şekilde.

Araba otelin önüne vardığında Gabriel dışarı atlayıp Bay Bartell D'Arcy'nin itirazlarına rağmen arabacıya parasını ödedi. Tarifenin üstüne bir şilin de fazladan verdi adama. Adam da onu saygıyla selamlayıp "Yeni yılınız kutlu olsun efendim" dedi.

"Senin de," diye cevap verdi Gabriel içtenlikle.

Arabadan inerken Gretta bir anlığına Gabriel'in kolunu tutmuş ve kaldırımın kenarındaki taşın üzerine basarak herkese iyi geceler dilemişti. Kolunu hafifçe tutuyordu, birkaç saat önce dans ediyorlarken tuttuğundaki kadar

hafifçe. Gururlu ve mutlu hissetmişti o zaman; onun kendisinin oluşundan dolayı mutlu ve zarafeti ve kadınca duruşu nedeniyle de gururlu. Ama şimdi, tüm o anıların tekrardan canlanmasından sonra bedenine – ahenkli, yabancı ve parfümlü bedenine – ilk dokunuşu içine keskin bir şehvet sancısı salmıştı. Sessizliğinden istifade ederek kolunu iyice kendisine doğru çekti. Otelin kapısında duruyorken hayatlarından ve sorumluluklarından uzaklaştıklarını, evden ve arkadaşlardan uzaklaştıklarını, çılgın ve mutluluk saçan gönülleriyle yeni bir maceraya firar etmiş olduklarını hissediyordu.

Otelin holünde yaşlı bir adam büyük tepeli bir koltukta pineklemekteydi. Geldiklerini görünce ofisinde bir mum yakıp önleri sıra merdivenlere doğru ilerlemeye başladı. Onlar da arkasından takip ediyorlardı onu sessizce, üzeri kalın halı döşeli basamaklara bastıkça azıcık patırdayan adımlarıyla. Gretta görevlinin arkasından basamakları çıkarken başını öne eğmiş, narin omuzları bir yükün altındalarmış gibi kıvrılmış, eteğini basenine sımsıkı sarmıştı. Kalçalarının arkasından kollarını dolayıp her an onu tutabilirdi çünkü kolları onu ele geçirmek için arzu ile titremekteydiler ve avcunun içindeki tırnaklarının baskısı bedeninin bu vahşi dürtüsünü kontrol altında tutan tek şeydi. Eriyen mumu düzeltmek için görevli basamağın birinde duruverdi. Onlar da birer önceki basamaklarda durdular. Gabriel sessizlikte eriyerek tablaya damlayan mumun ve göğüs kafesinin içinde küt küt atan kalbinin sesini duyabiliyordu. Görevli onları bir koridora doğru yönlendirmiş ve oradaki bir kapıyı açmıştı. Ardından

dengesiz mumunu bir tuvalet masasının üzerine koyup sabah saat kaçta uyandırılmayı istediklerini sordu.

"Sekizde," dedi Gabriel.

Görevli elektrik-lambasının anahtarına doğru işaret edip mırıldanarak özür dilemeye başlamıştı ki Gabriel sözünü kesti:

"Işık filan istemiyoruz. Sokaktan yeterince geliyor. Ve ayrıca," diye ekledi mumu göstererek, "şu şaşaalı parçayı da oradan alabilirseniz çok iyi olur."

Görevli mumu tekrar eline aldı ama bunu çok yavaşça yapmıştı çünkü böylesi yeni bir fikirle şaşkına dönmüştü. Ardından iyi geceler demek için geveleyip odadan dışarı çıktı. Gabriel de odayı kilitledi.

Sokak lambasından gelen hayaletimsi uzun bir ışık hüzmesi pencereden kapıya kadar uzanıyordu. Gabriel paltosunu ve şapkasını kanepeye atıp pencereye doğru ilerledi. Dürtüsünü biraz sakinleştirmek niyetiyle sokağı izlemeye başladı. Ardından sırtı ışığa dönük bir şekilde dönüp şifonyere yaslandı. Şapkasını ve mantosunu çıkarmış döner aynanın karşısında kıyafetinin kancalarını çözüyordu karısı. Gabriel onu izleyerek birkaç saniye bekledi ve ardından "Gretta!" dedi.

Gretta aynanın önünden yavaşça ayrılıp ışık hüzmesinin içinden ona doğru ilerledi. Yüzü o kadar ciddi ve yorgun görünüyordu ki Gabriel'in dudaklarından dökülemedi sözleri. Hayır, henüz zamanı değildi.

"Yorgun görünüyorsun," dedi.

"Biraz öyleyim," diye cevap verdi karısı.

"Hasta filan değilsin ya?"

"Hayır, *yorgunum, hepsi o.*"

Pencereye doğru gidip dışarıyı izlemeye başladı. Gabriel biraz daha bekledikten sonra pısırıklığın onu ele geçirmek üzere olduğundan endişe ederek aniden "Bu arada, Gretta!" dedi.

"Efendim."

"Şu gariban Malins'i biliyorsun değil mi?" dedi hızlı bir şekilde.

"Evet, ne olmuş ona?"

"Bu zavallı adam, aslına bakarsan, iyi birisi," diye devam etti Gabriel yapmacık bir sesle. "Borç verdiğim altını geri getirdi. Bunu gerçekten de hiç beklemiyordum. Yazık ediyor kendine o Browne'un yanından ayrılmayarak, çünkü sahiden de fena bir çocuk değil."

Şimdi de sinirden titremeye başlamıştı. Neden bu kadar dalgın görünüyordu? Nasıl başlayacağını bilemiyordu. Yoksa o da mı bir şeylere sinirlenmişti? Keşke *kendi arzusuyla dönüp ona doğru gelseydi ya! Şu anki* haliyle ona sahip olmak vahşilik olurdu. Hayır, öncelikle gözlerinde bir nebze canlılık görmeliydi. Onun bu garip ruh halinin efendisi olmayı arzuluyordu.

"Ne zaman vermiştin ona parayı?" diye sordu kısa bir duraklamanın ardından.

Gabriel ayyaş Malins ve parasıyla ilgili ağzını açıp gözünü yummamak için zar zor zapt ediyordu kendini. Ruhunun derinliklerinden ona haykırmaya, bedenini bedenine bastırmaya ve onun sahibi olmaya can atıyordu ama şöyle söyledi:

"Ha, Noel'de, hani şu Noel kartları sattığı Henry Caddesindeki küçük dükkânı açtığı zaman."

Öylesine kudurmuş öylesine şehvetlenmişti ki karısının pencerenin önünden kendisine doğru geldiğini bile fark edememişti. Ona tuhaf tuhaf bakarak bir müddet önünde durmuştu Gretta. Derken aniden parmaklarının ucuna basıp yükselerek ve ellerini hafifçe omuzlarına koyarak Gabriel'i öptü.

"Çok cömert birisin sen Gabriel," dedi.

Bu ani öpücüğü ve sözlerinin güzelliğiyle zevkten titremeye başlayan Gabriel ellerini saçlarına koyarak parmaklarıyla çok hafif dokunuşlarla geriye doğru tarayıp okşamaya başladı. Banyo sonrası pırıl pırıl ve ipek gibi olmuştu saçları. Yüreği mutlulukla dolup taşıyordu. Tam da böyle bir şey olmasını istiyorken karısı kendiliğinden gelmişti ona. Belki de karısının düşünceleri kendininkilerle kol kola ilerliyordu. Belki de içindeki şiddetli arzuyu hissetmişti karısı ve sonrasında boyun eğer bir hal almıştı. Karısı madem bu kadar kolay pes etmişti... öyleyse biraz önce kendisinin neden bir hayli pısırıklaştığını merak ediyordu.

Karısının başı ellerinin arasında öylece duruyordu. Ardından bir kolunu hızla karısının bedeninde gezdirip onu kendisine doğru çekti ve yumuşak bir tonla "Gretta, bir tanem, ne düşünüyorsun?" diye sordu.

Ne cevap vermiş ne de kolunun bu hareketine tamamıyla kendini bırakmıştı Gretta. Gabriel yumuşak bir şekilde tekrarladı sorusunu:

"Neyin var söyle, Gretta. Benim de bildiğim bir şey olsa gerek, öyle değil mi?"

Hemen vermedi cevabını. Derken bir anda gözyaşlarına boğularak "O türküyü, *Aughrimli Kız'ı* düşünüyorum."

Gabriel'in kollarının arasından sıyrılıp yatağa doğru koştu. Kollarını yatak başlığından sarkıttı ve yüzünü yatağa gömdü. Gabriel şaşkınlık içinde bir an donakalmış sonrasında arkasından ona doğru ilerlemişti. Boy aynasının yanından geçiyorken tam boy yansımasını gördü aynada – geniş, dolgun gövdesi, aynada gördüğünde ifadesi her seferinde kendisine tuhaf gelen yüzü ve parıldayan, yaldızlı çerçeveli gözlüğü. Karısından birkaç adım geride durup "Ne olmuş o şarkıya? Neden seni ağlatıyor?" diye sordu.

Gretta kollarının arasındaki başını yukarı kaldırdı ve gözyaşlarını çocuk gibi ellerinin tersiyle sildi. Niyetlendiğinden daha da nazik bir ton belirmişti sesinde:

"Niçin, Gretta?" diye sordu.

"Yıllar önce bu şarkıyı söyleyen biri geldi aklıma."

"Peki, yıllar öncesinden olan bu kişi kim?" diye sordu Gabriel gülümseyerek.

"Galway'de büyükannemle yaşadığım günlerde tanıdığım birisiydi" diye cevap verdi.

Gabriel'in yüzündeki gülücük göçüp gitmişti. Kör bir sinir tekrardan ortaya çıkmaya başlamıştı aklının ardından ve şehvetinin kör alevleri kızgın bir şekilde parlamaya başlamıştı damarlarında.

"Âşık olduğun biri miydi?" diye sordu alaycı bir üslupla.

"Genç bir çocuktu," diye cevapladı Gretta, "adı Michael Furey. O söylerdi bu *Aughrimli Kız'ı* türküsünü. Narin bir çocuktu."

Gabriel suskundu. Karısının onun bu narin çocuğu merak ettiğini zannetmesini istemiyordu.

"Ayan beyan hatırlıyorum onu," dedi Gretta kısa bir süre sonra. "Onunkisi gibi gözler... kocaman, kapkara ve de gözlerinin içindeki ifade... kelimenin tam anlamıyla *ifade*.

"Ha, desene, o halde âşıktın sen ona?" dedi Gabriel.

"Onunla çıkardım," dedi, "Galway'deyken."

Bir düşünce geçivermişti Gabriel'in aklından.

"Belki de bu nedenle o Ivors kızıyla Galway'e gitmeyi istedin?" dedi soğuk bir şekilde.

Gabriel'e bakıp şaşırmış bir şekilde sordu:

"Ne için?"

Bakışları Gabriel'i tedirgin etmişti. Omuzlarını boynuna kaldırıp "Nereden bileyim ben? Onu görebilmek için belki."

Gözlerini ondan alıp pencereye doğru uzanan ışık hüzmesine doğru bakmaya başladı sessizce.

"Ölü o," dedi en sonunda. "Daha on yedi yaşındayken öldü. Korkunç bir şey değil mi o kadar gençken ölmek?"

"Ne iş yapardı?" diye sordu Gabriel hâlâ alaycı bir ifadeyle.

"Gaz merkezinde çalışırdı," dedi Gretta.

Gabriel alaycılığının bozguna uğrayışı ve bu kişinin, gaz merkezinden bir delikanlının, hatırasının ölüler diyarından çağırılması nedeniyle aşağılanmış hissediyordu. Kendi aklı özel hayatlarıyla ilgili bir dolu anıyla meşgulken, bunların sıcaklığını, mutluluğunu ve arzusunu duyuyorken, karısı aklında onu bir başkasıyla karşılaştırmaktaydı. Kişiliğinin utanç verici idraki sarmıştı benliğini. Teyzeleri için komilik yapan, görgüsüzlere vaaz verip kendi yontulmamış tutkularını idealleştiren asabi, iyi niyetli bir *romantik*, aynada görüntüsünü yakaladığı acınacak ahmak adam olarak kendisini saçma sapan biri olarak görüyordu. Alnının ortasında yanan utancı karısının görebileceği endişesiyle içgüdüsel olarak sırtını ışığa doğru daha fazla çevirmişti.

Soğuk sorgulayıcı tavrını devam ettirmeye çalışıyordu ama ağzını açtığında sesi aciz ve hissiz çıkıyordu.

"Öyle sanıyorum ki sen bu Michael Furey'e âşıktın, Gretta," dedi.

"O zamanlar ona karşı yakınlık duyuyordum," diye cevap verdi Gretta.

Sesi imalı ve hüzünlüydü. Şu saatten sonra onu hayalini kurduğu şeye yönlendirmeye çalışmanın beyhude olacağını gören Gabriel Gretta'nın bir elini okşarken, yine hüzünlü bir ses tonuyla "Onu o kadar gençken öldüren neydi, Gretta? Verem mi yoksa?"

"Sanırım, benim için öldü," diye cevapladı Gretta.

Bu cevap karşısında karmaşık bir dehşet kaplamıştı Gabriel'in içini. Adeta, tam da zafere yakın olduğunu

hissettiği o saatte görünmez ve öç almaya çalışan bir varlık yolunu kesiyor, o karmaşık âleminden karşısına dikeceği güçler devşiriyordu. Ancak irkilip aklına hâkim olarak kendini bu varlıktan kurtardı ve karısının elini okşamaya devam etti. Kendiliğinden ona açılacağını hissettiğinden karısına daha fazla soru sormuyordu. Eli sıcacık ve nemliydi. Dokunuşlarına karşılık vermiyordu ama yine de tıpkı onun o ilkbahar sabahı kendisine yazdığı mektubun ilk harfini okşadığı gibi okşamaya devam ediyordu elini.

"Bir kış günüydü," dedi, "büyükannemin evinden ayrılıp buraya manastıra doğru yola çıkacağım kışın ilk günleriydi. O günlerde Galway'de kaldığı yerde hastalanmış ve odasından dışarı çıkmasına izin verilmemişti. Oughterard'daki akrabalarına haber verilmişti. Git gide güçten düştü, demişlerdi, ya da onun gibi bir şey. Asla tam olarak öğrenemedim."

Biraz ara verdi ve derin bir iç çekti.

"Zavallı çocuk," dedi. "Benden çok hoşlanırdı ve de çok tatlı bir delikanlıydı. Birlikte çıkardık, bilirsin hani Gabriel, yürüyüşe... dağda bayırda yürünür ya hani. Sağlığı yerinde olsa şarkı söylemeyi öğrenecekti. Zavallı Michael Furey, çok güzel bir sesi vardı."

"Peki, ya sonra?" diye sordu Gabriel.

"Sonra benim Galway'den ayrılıp manastıra gelme zamanım geldiğinde durumu iyice kötülemişti. Görmeme de izin verilmiyordu. Dolayısıyla ben de ona bir mektup yazıp Dublin'e gidiyor olduğumu, yaza döneceğimi, o zamana iyileşmiş olacağını ümit ettiğimi söyledim."

Sesini kontrol altına almak için kısa bir süre durakladı ve ardından devam etti:

"Sonra, ayrılmadan bir önceki gece, büyükannemin Nuns Island'daki evinde eşyalarımı topluyorken pencereye taş atıldığını duydum. Penceredeki yağmurdan dışarıyı göremiyordum. Ben de olduğum gibi öylece aşağıya koşup çaktırmadan bahçeye çıktım ve oracıkta bahçenin köşesinde titreyerek duruyordu gariban."

"Peki, dönüp gitmesini söylemedin mi sen ona?" diye sordu Gabriel.

"Bir an önce evine dönmesi için yalvardım, yağmurun altında öleceğini söyledim. Ama o yaşamak istemediğini söyledi. Gözleri gözlerimin önüne geliyor, görüyorum. Yanında bir ağacın bulunduğu duvarın dibinde duruyordu."

"Eve döndü mü peki?" diye sordu Gabriel.

"Evet, gitti evine. Ben manastıra geleli bir hafta olmuştu ki ölüm haberi geldi. Memleketi Oughterard'a gömüldü. Ah tanrım, onun, onun öldüğünü öğrendiğim gün var ya!"

Hıçkırıklara boğularak konuşmayı bıraktı, duygularına yenik düşüp kendini yüzükoyun yatağa attı ve başını yorgana gömerek hüngür hüngür ağlamaya başladı. Gabriel, kararsızlık içinde, karısının elini bir süre daha tuttuktan sonra ıstırabına müdahale etmekten çekinerek eli nazikçe bıraktı ve pencereye doğru sessizce yürüdü.

Derin bir uykudaydı.

Gabriel, dirseğine dayanıp, öfke hissetmeden bir müddet karısının dağılmış saçlarını ve yarı açık ağzını izledi derin derin çektiği nefeslerini dinleyerek. Demek öyle bir aşk hikâyesi vardı hayatında: onun uğruna ölmüştü bir adam. Onun, yani kocasının, Gretta'nın hayatında ne kadar da küçük bir rol oynamış olduğunu düşünmek artık neredeyse hiç incitmiyordu onu. Onu uykusundayken izliyordu, sanki o ve Gretta hiç karı koca olarak yaşamamışlardı. Meraklı gözleri yüzünde ve saçlarında uzun uzun dolanıyordu. O zamanlar, o ilk kızlık güzelliği döneminde neye benzediğini hayal etmeye çalışınca ona karşı tuhaf, dostane bir acıma duygusu kapladı ruhunu. Kendi kendine dahi yüzünün artık güzel olmadığını söylemekten hoşlanmazdı ama bu yüzün artık Micheal Furey'in uğrunda ölümü göze aldığı yüz olmadığının da farkındaydı.

Belki de her şeyi anlatmamıştı kendisine. Gözleri Gretta'nın kıyafetlerinden bir kaçını üzerine fırlattığı sandalyeye yöneldi. Bir jüpon bağcığı yere doğru sarkıyordu. Çizmenin teki dik duruyordu, yumuşak üst kısmı ise eğik. Yoldaşı ise yanı başına uzanmıştı. Bir saat önceki dürtülerinin isyanı durumuna hayret ediyordu Gabriel. Ne sebep olmuştu acaba buna? Teyzesinin yemeği mi, kendi aptalca konuşması mı, şarap ve dans mı, holdeki iyi geceler cümbüşü mü, karda nehir kenarındaki yürüyüşünün zevki mi? Zavallı Julia teyze! Yakında o da Patrick Morkan ve atının ruhu gibi bir ruh oluverecekti. Teyzesi *Gelinliği Üzerinde*'yi söylerken bir anlığına yakalayıvermişti teyzesinin simasında o bitkin

ifadeyi. Belki de yakında aynı salonda siyahlar içinde, ipek şapkası dizlerinde oturuyor olacaktı. Jalûziler indirilmiş, Kate teyze burnunu çeke çeke ağlarken yanı başına oturmuş Julia'nın nasıl öldüğünü ona anlatıyor olacaktı. Aklından onu teselli edecek kelimeler bulmaya çalışacak fakat buldukları yetersiz ve işe yaramaz sözlerden başkası olmayacaktı. Evet, az kaldı: çok yakında böyle olacaktı.

Odanın havası omuzlarını üşütmüştü. Dikkatli bir şekilde şiltenin üzerine uzanıp karısının yanına yatıverdi. Her biri birer birer bir ruha dönüyordu. Yaşlanıp rezil bir şekilde kuruyup solmaktansa güçlü bir ihtirasın en coşkun çağında cesurca öteki âleme göçmek daha iyiydi. O yanında yatmakta olan kadının nasıl olup da uzun yıllar boyunca aşığının ona yaşamak istemediğini söylediği andaki gözlerinin resmini kalbinde sakladığını düşünmeye başladı.

Cömert gözyaşları doldu Gabriel'in gözlerine. Kendisi hiçbir zaman hiçbir kadına karşı böyle hissetmemişti ama bu tür bir hissin aşk anlamına geldiğinin farkındaydı. Gözyaşları iyice yoğunlaşmıştı gözlerinde ve bu yarı loş ortamda damlayan bir ağacın altında bekleyen genç bir adam cismi gördüğünü hayal ediyordu. Yanında da başka cisimler. Ruhu güruh güruh ölünün bulunduğu o yere iyice yaklaşmıştı. Kararsız, yanıp sönen varoluşlarını fark ediyor ama idrak edemiyordu. Kendi kimliği kül rengi, soyut bir âlemin içinde kararıp kayboluyordu: bir zamanlar bu ölülerin içinde yetişip yaşadıkları somut dünya ise dağılıyor ve daralıyordu.

Cama vuran birkaç hafif dokunuş pencereye doğru dönmesini sağladı. Kar tekrar başlamıştı. Sokak lambasının ışığında gümüş rengi ve siyah, savrula savrula yağan kar tanelerini izlemeye başladı uykulu gözlerle. Batıya doğru yola çıkma vakti gelmişti. Evet, gazeteler doğru söylemişlerdi: İrlanda'nın her yeri karla kaplıydı. Karanlık iç ovanın her tarafına, ağaçsız tepelere, Allen Bataklığına hafif hafif düşerek yağıyordu ve daha da batıda karanlık isyankâr Shannon nehrinin dalgalarına düşüyordu hafif hafif. Michael Furey'in gömülü olduğu o tepedeki ıssız kilise mezarlığının her tarafına da yağıyordu. Eğri büğrü haçların ve mezar taşlarının üstünde, girişteki küçük geçidin kenarındaki filizlerin üstünde, kıraç dikenlerin üstünde bolca birikmişti. Karın tüm evrene bitkin bitkin yağdığını ve de nihai sonlarının nüzulü gibi diri ve ölü her şeyin üstüne bitkin bitkin yağdığını duyduğunda ruhu ağır ağır kendinden geçti.

ÖLÜLER

JAMES JOYCE

James Joyce Ölüler'i, evli bir kadının çok eski bir anıyı, kendisine açık genç bir adamın ölümünü hatırlaması üzerine başlayan duygusal etkilenmeler üzerine kuruyor... Ölüler'de toplumun duygularının mekanikliğini, sıradanlığını ve donukluğunu vurguluyor.

"İrlanda gerçeğini yansıtabilmek için sıradan insanların sıradan hayatlarını anlatmaya girişen Joyce'un başarısı sadece insan ve toplum gözlemlerinden değil, bu insanları eşya, mekân ve toplumsal hayat içerisinde çok zengin ayrıntılarla tasvir etmesinden geliyor."

A. ÖMER TÜRKEŞ

"Zola'nın metni bir babanın elimizden tutarak bize "Bak şu binaya ve düşün," demesine benzer. O binanın anlamını belki apaçık söylemez, ama sezdirir. Joyce'un metni ise bizi, o binanın duvarına çarptırır. Metin uzaktan gülümseyerek bakar ve karşısında yapayalnız kalırız."

ORHAN PAMUK

PALTO

8 TL

ISBN: 978-605-64263-7-7

paltokitap.com twitter.com/PaltoYaynevi facebook.com/PaltoYaynevi